

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

**ПРОЕКТ „ЕФЕКТИВНОСТ, ОТЧЕТНОСТ И КООРДИНАЦИЯ В СЪДЕБНАТА СИСТЕМА”
№ К09-15-4-С/23.07.2009 Г.**

Договор № 45.06.15/28.07.2010 г с предмет : „ Въвеждане на механизми за координация и взаимодействие в и между органите на съдебната власт във връзка с делата от особен обществен интерес и анализ на възможността за използване на видео-конферентни връзки в наказателното производство (за разпити, експертизи, свидетелстване и представяне на веществени доказателства и др.) с оглед ускоряване приключването на делата”

НАРЪЧНИК ОТНОСНО РАЗРАБОТВАНЕ И ВЪВЕЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ ЗА КООРДИНАЦИЯ И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ В И МЕЖДУ ОРГАНИТЕ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ ВЪВ ВРЪЗКА С ДЕЛАТА ОТ ОСОБЕН ОБЩЕСТВЕН ИНТЕРЕС

“Лирекс БГ” ООД

София, Младост 1, бл. 54А

София 2010

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1. Роли

Роля	Име
Автор	Димитър Фикийн
Съгласувал	Венцеслав Держицки
Одобрил	Левен Антоу

2. История на редакциите

Версия	Дата	Описание
0.1		Създаване на документа
0.3		Редакция и оформление
1.0		Одобрение на документа

1. Роли	2
2. История на редакциите	2
I. УВОД. БЪЛГАРСКАТА СЪДЕБНА ВЛАСТ В СИСТЕМАТА НА РАЗДЕЛЕНИЕ НА ВЛАСТИТЕ.....	6
II. ВИДОВЕ МЕХАНИЗМИ.....	6
III. ПРОЦЕСУАЛНИ МЕХАНИЗМИ.....	7
1. СПЕЦИФИЧНИ ПРОЦЕСУАЛНИ ПРАВИЛА ЗА КООРДИНАЦИЯ И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ В И МЕЖДУ ОРГАНИТЕ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ ПО ВРЕМЕ НА ДОСЪДЕБНОТО ПРОИЗВОДСТВО	7
1.1. ЕКИПНО РАЗСЛЕДВАНЕ.....	7
1.2. ПОСТАНОВЯВАНЕ НА ДОПЪЛНИТЕЛНО РАЗСЛЕДВАНЕ ОТ ПРОКУРОРА.....	9
1.3. СЛЕДСТВЕНА ПОРЪЧКА И РАЗПИТ ПО ДЕЛЕГАЦИЯ. ПРАВО НА ОРГАНА НА ДОСЪДЕБНОТО ПРОИЗВОДСТВО ДА ИСКА СЪДЕЙСТВИЕ ОТ ДРУГИ ОРГАНИ.....	10
1.4. РАЗПИТ ЧРЕЗ ВИДЕОКОНФЕРЕНТНА ВРЪЗКА И ЧРЕЗ ТЕЛЕФОННА КОНФЕРЕНТНА ВРЪЗКА.....	11
1.5. ПРИЗОВАВАНЕТО.....	20
1.6. ПРЕДЯВЯВАНЕ НА РАЗСЛЕДВАНЕТО.....	22
2. ПРОЦЕСУАЛНИ ПРАВИЛА ЗА КООРДИНАЦИЯ И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ В СЪДЕБНОТО ПРОИЗВОДСТВО	24
2.1. МЕРКИ, КОИТО СЪДИЯТА ДОКЛАДЧИК ТРЯБВА ДА ВЗЕМЕ ПРЕДВИД ПРИ ПОДГОТОВКАТА НА ДЕЛОТО ЗА РАЗГЛЕЖДАНЕТО МУ В СЪДЕБНО ЗАСЕДАНИЕ.....	25
2.2. МЕРКИ, КОИТО СЪСТАВЪТ НА СЪДА ТРЯБВА ДА ИМА ПРЕДВИД ПРИ РАЗГЛЕЖДАНЕ НА ДЕЛОТО В СЪДЕБНО ЗАСЕДАНИЕ.....	28
IV. ИЗВЪНПРОЦЕСУАЛНИ МЕХАНИЗМИ ЗА КООРДИНАЦИЯ И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ В И МЕЖДУ ОРГАНИТЕ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ.....	33
1. ОТНОСНО ПОДОБРЯВАНЕ НА РАБОТАТА ПО ДЕЛАТА ОТ ОСОБЕН ОБЩЕСТВЕН ИНТЕРЕС	33
2. ОТНОСНО ВРЪЩАНЕТО НА ДЕЛАТА ОТ СЪДА НА ПРОКУРОРА ЗА ДОПЪЛНИТЕЛНО РАЗСЛЕДВАНЕ.....	35
3. ОТНОСНО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО МЕЖДУ ПРОКУРАТУРАТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ /ПРБ/ И МВР ПРИ РАЗСЛЕДВАНЕ НА ДВЕ И ПОВЕЧЕ ДОСЪДЕБНИ ПРОИЗВОДСТВА, ОБРАЗУВАНИ И ВОДЕНИ СРЕЩУ ЕДНО И СЪЩО ЛИЦЕ.....	36

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

4. ОТНОСНО ОРГАНИЗАЦИЯТА И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО МЕЖДУ ПРБ И НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЯ ЗА ПРИХОДИТЕ /НАП/.....	38
5. ОТНОСНО ОРГАНИЗАЦИЯТА И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО МЕЖДУ ПРБ, АГЕНЦИЯТА ЗА ФИНАНСОВО РАЗУЗНАВАНЕ /АФР/ И МИНИСТЕРСТВОТО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ /МВР/.....	40
6. ОТНОСНО ОРГАНИЗАЦИЯТА И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО МЕЖДУ ОРГАНИТЕ ЗА УСТАНОВЯВАНЕ НА ИМУЩЕСТВО, ПРИДОБИТО ОТ ПРЕСТЪПНА ДЕЙНОСТ, ОРГАНИТЕ НА МВР, ОРГАНИТЕ НА МФ, ПРОКУРАТУРАТА И РАЗСЛЕДВАЩИТЕ ОРГАНИ.....	42
7. ОТНОСНО СЪТРУДНИЧЕСТВО И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ ПРБ И СМЕТНАТА ПАЛАТА /СП/ НА РБ.....	43
8. ОТНОСНО СЪТРУДНИЧЕСТВО И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ ПРБ И БНБ.....	44
V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	46

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ НА НАРЪЧНИКА

Настоящият НАРЪЧНИК има за цел да посочи и опише съществуващите в съдебната практика процесуални и извънпроцесуални механизми за координация и взаимодействие в и между органите на съдебната власт във връзка с делата от особен обществен интерес, както и създаващите се напоследък взаимодействия между тях и отделните органи на изпълнителната власт.

Предназначението на наръчника е да послужи още и като ПОМАГАЛО на онези магистрати, които като начинаещи или като разглеждащи и решаващи дела с фактическа и правна сложност могат да използват посочените процесуални механизми и свързаните с тях полезни практики в помощ и за улеснение на своята правораздавателна дейност.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

I. УВОД. БЪЛГАРСКАТА СЪДЕБНА ВЛАСТ В СИСТЕМАТА НА РАЗДЕЛЕНИЕ НА ВЛАСТИТЕ

Съдебната власт осъществява правосъдието в Република България. Тя защитава както правата, така и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата.

Участието на съдебната власт в системата на разделение на властите поставя и въпроса за нейната структура и взаимоотношенията между отделните ѝ звена. Съдебната власт е единство от взаимосвързани и взаимодействащи органи, които функционират в определена среда, при конкретни исторически условия и за постигане на определени цели. Тя е твърде сложна по своята структура и се състои от три подсистеми – съдебни, прокурорски и разследващи органи /следователи/.

Органите на съдебната власт заемат особено място в системата на държавната организация. Те са специализирани органи, чието основно предназначение е осъществяването на правосъдната и правоохранителната функции на държавата. Действието на съдебните органи се поставя тогава, когато е налице патологично развитие на обществените отношения, т.е. когато те не са реализирани в съответствие с правно-нормативните предписания и според законодателството представляват обществена опасност.

Системата на органите на съдебната власт в Република България структурно се отличава с нормативно установени субординационни и координационни взаимоотношения между отделните органи, без да изключва тяхната относителна автономност. Всяка подсистема е създадена и функционира по начин, по който да може да изпълнява държавните задачи от една страна самостоятелно, а от друга-взаимодействайки си както помежду си, така и с останалите подсистеми от държавната организация, което напоследък нуждите на правораздаването все повече налагат.

Съгласно анализа на практиката за докладване на делата с особен обществен интерес структурата на престъпленията, по повод на които същите се образуват, обхваща организирана престъпност, корупция, злоупотреби с фондове на ЕС, изпирание на пари, данъчни престъпления, подправка и прокарване в обръщение на фалшиви платежни инструменти, незаконен трафик на хора и наркотици.

Противодействието на тези престъпления и на свързаните с тях практики може да бъде успешно само при наличието на ефективни и съвременни процесуални и извънпроцесуални способности за установяване и разследване на техните признаци, за разкриване и доказване престъпната дейност на извършителите на тези престъпления и за ангажиране на тяхната наказателна отговорност. Естествено всичко това трябва да бъде съчетано със създаване на ефективни гаранции за стриктното съблюдаване на тези механизми и при строго спазване основните права и свободи на гражданите.

II. ВИДОВЕ МЕХАНИЗМИ

Тъй като делата, представляващи интерес от особено внимание, се различават от останалите дела по белег, който по своето естество не представлява основно качество на престъплението като понятие, не биха могли да се изведат и да се опишат строго специфични механизми, важащи и имащи значение само за тях. Ето защо описаните в настоящия наръчник механизми биха могли да имат съответното приложно поле и за

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

всички други наказателни производства.

Предвид обстоятелството, имат ли съответните механизми необходимата процесуална основа или намират проявни форми и извън нейните рамки, най-общо въпросните механизми могат да бъдат разделени на две групи:

- **ПРОЦЕСУАЛНИ МЕХАНИЗМИ;**
- **ИЗВЪНПРОЦЕСУАЛНИ МЕХАНИЗМИ.**

Използвайки като критерий двете основни фази на процеса, в които намират проява, **ПРОЦЕСУАЛНИТЕ МЕХАНИЗМИ** могат да бъдат разделени условно също на две групи:

- **СПЕЦИФИЧНИ ПРОЦЕСУАЛНИ ПРАВИЛА ЗА КООРДИНАЦИЯ И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ В И МЕЖДУ ОРГАНИТЕ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ ПО ВРЕМЕ НА ДОСЪДЕБНОТО ПРОИЗВОДСТВО;**
- **СПЕЦИФИЧНИ ПРОЦЕСУАЛНИ ПРАВИЛА ЗА КООРДИНАЦИЯ И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ В И МЕЖДУ ОРГАНИТЕ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ ПО ВРЕМЕ НА СЪДЕБНОТО ПРОИЗВОДСТВО.**

Всяка една от двете основни групи механизми ще бъде разгледана по същество по-долу, включвайки прилежащите ѝ подгрупи.

III. ПРОЦЕСУАЛНИ МЕХАНИЗМИ.

1. СПЕЦИФИЧНИ ПРОЦЕСУАЛНИ ПРАВИЛА ЗА КООРДИНАЦИЯ И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ В И МЕЖДУ ОРГАНИТЕ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ ПО ВРЕМЕ НА ДОСЪДЕБНОТО ПРОИЗВОДСТВО

1.1. ЕКИПНО РАЗСЛЕДВАНЕ

Разпоредбите на НПК, отнасящи се до досъдебното производство, установяват ефективно действащ законодателен механизъм за екипно извършване на разследването.

Той се съдържа от една страна в разпоредбите на чл. 46, ал. 2 НПК и чл. 196 НПК, които очертават кръга от правомощия на прокурора, който упражнява контрол и може да извършва действия по разследването редом с разследващите органи. От друга страна чл. 203, ал. 3 НПК установява задължение за разследващия орган системно да докладва на прокурора за хода на разследването, като обсъжда с него възможните версии и всички други въпроси от значение за законосъобразното и успешно приключване на разследването.

Съобразно въведения в НПК екипен принцип на извършване на разследването разследващият орган е процесуално подчинен на прокурора, който има решаваща функция в досъдебната фаза на процеса.

От така посочения процесуален механизъм на взаимодействие между прокурора и разследващите органи могат да се изведат следните процесуални правила за координация и взаимодействие между тях:

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

По време на досъдебното производство прокурорът следва да ръководи разследването и да осъществява постоянен надзор за законосъобразното му и своевременно провеждане.

При упражняване на предоставеното му в процеса ръководство и надзор наблюдаващият прокурор следва да:

1. контролира непрекъснато хода на разследването, като проучва и проверява всички материали по делото;
2. дава указания по разследването;
3. участва при извършването на действия по разследването;
4. извършва сам разследване или отделни действия по разследването;
5. отстранява разследващия орган, ако е допуснал нарушение на закона или не може да осигури правилното провеждане на разследването;
6. изземва делото от един разследващ орган и го предава на друг;
7. възлага на съответните органи на Министерството на вътрешните работи или на Държавна агенция "Национална сигурност" извършването на отделни действия, свързани с разкриване на престъплението;
8. отменя по свой почин или по жалба на заинтересованите лица постановленията на разследващия орган.
9. следи непосредствено за законосъобразното провеждане на разследването и приключването му в определения срок.

Разследващият орган е процесуално подчинен на прокурора. Разследващи органи са:

1. следователите;
2. служителите от Министерството на вътрешните работи, назначени на длъжност "разследващ полицай";
3. полицейските органи в Министерството на вътрешните работи - в предвидените от закона случаи.

Следователите и разследващите полицаи непосредствено осъществяват възложената им функция по разследването.

Те са самостоятелни субекти в процеса, но осъществяват дейността си под ръководството и надзора на прокурора.

Главният прокурор:

1. ръководи прокуратурата;
2. издава инструкции и дава указания относно дейността на прокуратурата;
3. съвместно с ръководителите на министерства и държавни институции създава **специализирани междуведомствени звена** за подпомагане на разследването под процесуалното ръководство на определен от него прокурор.

В изпълнение на последното правомощие на 08.09.2009 г. е подписано споразумение между Главния прокурор, Министъра на вътрешните работи и Председателя на ДАНС, с което се създават специализирани междуведомствени звена за разследване.

За постигане на пълноценно, обективно и всестранно разследване е необходимо все по-често да се използва тази форма на организация на разследването, като за целта следва към отделните прокуратури да се създадат специализирани разследващи екипи.

Всеки специализиран екип следва да включва:

1. наблюдаващ прокурор (или прокурори, от които един е ръководител на екипа);
2. разследващи органи-следователи или разследващи полицаи, в зависимост от разпоредбите на чл.194-194а от НПК и
3. оперативни работници-служители на МВР или агенти от ДАНС.

Към всеки екип при необходимост могат да бъдат включвани служители на НАП, Дирекцията за финансово разузнаване към ДАНС, Комисията за установяване и отнемане на имущество, придобито по незаконен начин и други, но не в качеството на експерти, а като подпомагащи разследването служители.

Броят на екипите следва да се определя от направленията, по които е необходима специализирана съвместна работа.

Съвместните екипи трябва да са постоянно действащи.

На техните членове следва да не се възлага никаква друга служебна работа в съответните ведомства.

За постигане бързина и ефективност при разследването на един екип следва да се възлага работа само по едно направление.

Работата по дадено направление следва да обхваща всички аспекти на престъпна дейност.

Основната работа на екипа следва да обхваща:

1. участие на екипа в разследването по едно досъдебно производство и
2. обезпечаване на съдебното производство до присъдата на първа инстанция (осигуряване на допълнителни свидетели за разпити направо в съдебно заседание, допълнително издирване на свидетели, вещи лица или документи и др.) С така създадената екипна организация се преодолява порочната практика в страната служителите на МВР/ДАНС с приключването на предварителната проверка и предаване на материалите на прокурора за образуване на досъдебното производство да се дезинтересират от по-нататъшното развитие на производството и да не подпомагат по никакъв начин процеса на събиране на доказателства.

С оглед предотвратяване изтичане на информация и гарантиране на тяхната сигурност по възможност следва специализираните екипи да бъдат изнесени в отделни работни помещения /самостоятелни сгради, отделен етаж, отделни кабинети и др./, с осигурена охрана и специален, ограничен, пропускателен режим.

Екипите следва да бъдат осигурени и със съответната техника и ресурси.

1.2. ПОСТАНОВЯВАНЕ НА ДОПЪЛНИТЕЛНО РАЗСЛЕДВАНЕ ОТ ПРОКУРОРА

Постановяването на допълнително разследване е процесуална възможност, касаеща само бързото и незабавното производство, въз основа на която могат да се отстранят своевременно допуснатите съществени процесуални нарушения и да се съберат необходимите доказателства.

Допълнителното разследване се постановява с постановление.

В постановлението прокурорът следва да посочи:

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1. допуснатите грешки и неточности;
2. обстоятелствата, които трябва да се изяснят и
3. действията по разследването, които трябва да се извършат.

Горепосочените обстоятелства се описват точно и конкретно в постановлението, без общи формулировки и неясноти.

Допълнителното разследване следва да се извърши в срок не по-дълъг от 7 дни при бързото производство и не по-дълъг от 5 дни при незабавното производство.

Всички действия по разследването, извършени извън рамките на горепосочените срокове, са невалидни и нямат доказателствено значение. Те могат да доведат до ново разследване, в рамките на което същите да бъдат повторени.

Когато установи основания, налагащи провеждането на допълнително разследване, прокурорът може и сам да извърши действията.

Въпросните действия се извършват в срок не по-дълъг от 7 дни за бързото производство и не по-дълъг от 5 дни за незабавното производство.

Писмените указания на прокурора до разследващия орган са задължителни и не подлежат на възражение.

Постановлението за допълнително разследване не подлежи на обжалване.

С тази процесуална възможност се постига събиране на нови доказателства или отстраняване на допуснати съществени нарушения на процесуалните правила. Освен това постановяването на допълнително разследване е гаранция срещу накърняването на правата и интересите на участващите в процеса лица.

1.3. СЛЕДСТВЕНА ПОРЪЧКА И РАЗПИТ ПО ДЕЛЕГАЦИЯ. ПРАВО НА ОРГАНА НА ДОСЪДЕБНОТО ПРОИЗВОДСТВО ДА ИСКА СЪДЕЙСТВИЕ ОТ ДРУГИ ОРГАНИ

Съобразно разпоредбата на чл. 195 НПК, досъдебното производство се извършва в района, който съответства на района на съда, компетентен да разгледа делото. По принцип разследващите органи разполагат с т. нар екстериториалност, което означава, че могат да извършват определени действия, свързани с разследването, на територията на цялата страна.

От този процесуален механизъм на взаимодействие следва да се изведат следните процесуални правила:

По време на досъдебното производство, когато това е необходимо, разследващият орган, който разглежда делото, може да поиска от друг орган да извърши определени следствени действия, когато извършването им от възлагащия орган е свързано с особени затруднения.

Такива могат да бъдат:

1. разпит на свидетел;
2. очна ставка;
3. изземване на веществени доказателства;
4. оглед;
5. други следствени действия.

Недопустимо е извършването по делегация на привличане на обвиняем и предявяване на обвинението, тъй като незабавно след извършването на тези следствени

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

действия се провежда разпит на привлеченото като обвиняем лице, а на основание чл. 138, ал. 7 НПК обвиняемият не може да бъде разпитан по делегация или чрез видеоконференция, освен в случаите, когато се намира извън пределите на страната и това няма да попречи за разкриване на обективната истина.

За извършването на определеното следствено действие се изготвя следствена поръчка.

Възлагането става с мотивирана молба, към която се прилага въпросник и кратко описание на основанието.

Не е необходимо следственото дело да придружава молбата.

Поръчката се изпраща със съпроводително писмо до съответния началник на РПУ на МВР или ръководител на съответната прокуратура.

Изпълнява се в разумен срок, който не бива да надвишава срока на разследването.

Когато е постановена от съд, съдебната поръчка се изпълнява от съответния районен съдия.

Когато е постановена от орган на досъдебното производство съдебната поръчка се изпълнява от съответния орган на досъдебното производство.

Когато намери за необходимо, органът, който разглежда делото, може да извърши отделни действия по разследването и в района на друг орган.

Когато е необходимо, разследващият орган може да поиска от друг разследващ орган да извърши отделни действия по разследването.

Когато разследващият орган поиска, органите на Министерството на вътрешните работи са длъжни да му окажат съдействие при извършване на отделни действия по разследването.

Органите на досъдебното производство следва да използват широко и съдействието на обществеността за разкриване на престъплението и изясняване на обстоятелствата по делото.

С разрешение на Главния прокурор досъдебното производство може да бъде извършено и в друг район с оглед по-пълно разследване на престъплението и преодоляване по места на евентуални връзки и зависимости на органите на съдебната власт от местни ръководители на престъпни групи.

1.4. РАЗПИТ ЧРЕЗ ВИДЕОКОНФЕРЕНТНА ВРЪЗКА И ЧРЕЗ ТЕЛЕФОННА КОНФЕРЕНТНА ВРЪЗКА

С привличането на обвиняем и предявяването на постановлението за привличане в процеса се конституира нов субект, а именно фигурата на обвиняемия. Той придобива правата и задълженията на такъв именно от момента на предявяването на обвинението. С предявяването на обвинението обвиняемият узнава, че е конституиран в това качество и получава правото да се защитава. След предявяване на постановлението за привличане на обвиняем органът на досъдебното производство незабавно пристъпва към разпит на обвиняемия по реда на чл. 138 НПК. Привличането, предявяването на обвинението и разпитът на обвиняемия са процесуално-следствени действия, които се извършват непосредствено едно след друго и във възможно най-

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

кратък срок. Недопустимо е разпитът да се отлага след извършването на каквито и да било други следствени действия.

Настоящият наръчник отразява основно процесуалните правила за провеждане на разпита чрез видеоконферентна и телефонна конферентна връзка, като вид способ за събиране и проверка на доказателствата, тъй като класическият вид разпит не се отличава с определени особености и не затруднява разследващите органи, поради което не се налага да му бъде отделено тук специално внимание.

Нормативно този способ за събиране и проверка на доказателствата е уреден в чл. 9 и чл. 10 от Втория допълнителен протокол към Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси и в чл. 115, 120, 138, ал. 7,139, ал. 7,141, 149, ал. 6,474 и 477 от Наказателно-процесуалния кодекс.

Развитието на новите технологии направи възможно едно лице в дадена държава директно да комуникира с лице в друга държава чрез видео- или телефонна връзка. Възможностите за провеждането на разпит на лица чрез видеоконференция или телефонна конференция са съвременни начини за събиране и проверка на доказателствата в наказателното производство. Те са въведени законодателно в голяма част от държавите-членки на Европейския съюз и в някои други европейски страни. Видеоконференцията и телефонната конференция улесняват извършването на разпити, когато личното явяване на лицето, което трябва да бъде разпитано е невъзможно или нежелателно, и по този начин способстват за подобряване качеството на разглеждане на делата и повишаване бързината и ефективността на наказателното производство. Въпросната технология предоставя значителни възможности за ограничаване случаите на отлагане разглеждането на делата поради неявяване на обвиняеми, свидетели и вещи лица на разпит пред органите на досъдебното производство и съда. В този смисъл разпитът чрез видеоконференция е една от възможностите за ускоряване работата по приключване и на делата, представляващи особен обществен интерес.

Една от възможните дефиниции за видеоконферентната връзка е следната:

«Видеоконференцията е двопосочна интерактивна виртуална комуникация, използваща електронно оборудване и мрежови системи за предаването на звук, картина и данни между отдалечени, крайни потребители в реално време».

За да бъде възможно осъществяването на същинска видеоконферентна връзка е необходимо между обслужващите лица на отделните страни да се извърши предварително договаряне на техническите параметри, като за тази цел може и е желателно да се проведе «тестова» видеоконференция, предхождаща същинската такава.

Процесуалните предпоставки, които трябва да са налице, за да се проведе видеоконферентен разпит, са залегнали и в разпоредбата на чл. 474 НПК, която урежда този институт и която следва да бъде възпроизведена в цялост с оглед на по-доброто ѝ възприемане, а именно:

“(1) Съдебен орган на друга държава може да проведе чрез видеоконференция или телефонна конференция разпит на лице, което е свидетел или вещо лице в наказателно производство и се намира в Република България, както и разпит с участието на обвиняем само ако това не противоречи на основните принципи на българското право. Разпит чрез видеоконференция с участие на обвиняем може да се проведе само с негово съгласие и след като участващите български съдебни органи и

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

съдебните органи на другата държава договорят начина на провеждане на видеоконференцията.

(2) В молбата за разпит на съдебния орган на другата държава трябва да са посочени:

1. Причината, поради която личното явяване на лицето е нежелателно или невъзможно;
2. Наименованието на съдебния орган на другата държава;
3. Данните за лицата, които ще проведат разпита;
4. Съгласието на лицето, което ще се разпитва като свидетел или вещо лице чрез телефонна конференция;
5. Съгласието на обвиняемия, който ще участва в заседание за разпит чрез видеоконференция.

(3) Българските компетентни органи в наказателното производство изпълняват молби за разпит чрез видеоконференция или телефонна конференция. За нуждите на досъдебно производство молба за разпит чрез видеоконференция или телефонна конференция се изпълнява от Националната следствена служба. За нуждите на съдебно производство молба за разпит чрез телефонна конференция се изпълнява от равен по степен съд по местоживее на лицето, а за разпит чрез видеоконференция - от апелативния съд по местоживее на лицето. Компетентният български орган може да изиска молещата държава да осигури техническите средства за разпит.

(4) Разпитът се извършва пряко от съдебния орган на молещата държава или под негово ръководство в съответствие с нейното законодателство.

(5) Преди разпита българският компетентен орган установява самоличността на лицето, което трябва да бъде разпитано. След разпита се съставя протокол, в който се отразяват:

1. Датата и мястото на провеждането му;
2. Данните за разпитания и неговото съгласие, ако такова се изисква;
3. Данните за участвалите от българска страна лица;
4. Изпълнението на други условия, приети от българска страна.

(6) Лице, което се намира в чужбина, може да бъде разпитано от компетентен български орган или под негово ръководство чрез видеоконференция или телефонна конференция, когато законодателството на другата държава допуска това. Разпитът се провежда в съответствие с българското законодателство и с разпоредбите на международните договори, по които Република България е страна, регламентиращи посочените способности за разпит.

(7) Разпит чрез видеоконференция или телефонна конференция по ал. 6 в досъдебното производство се извършва от следовател от Националната следствена служба, а в съдебното производство - от съда.

(8) Разпоредбите на ал. 1 - 5 се прилагат съответно и за разпита на лицата по ал. 6.

Конвенцията от 2000 г. въвежда и двата способа за събиране на доказателства от компетентните органи на държавите членки на Европейския съюз, които са ратифицирали конвенцията (без Република Гърция и Република Италия).

1.4.1. РАЗПИТ ЧРЕЗ ВИДЕОКОНФЕРЕНЦИЯ

Република България може да бъде поставена в позиция на молеща или замолена страна по искане за провеждане на разпит чрез видео или телефонна конференция и тъй като самият закон използва тази терминология, може да бъде направени следната класификация:

1.4.1.1 РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ КАТО ЗАМОЛЕНА ДЪРЖАВА. ВИДЕОКОНФЕРЕНТЕН РАЗПИТ ОТ ОРГАН НА ДРУГА ДЪРЖАВА НА ЛИЦЕ, НАМИРАЩО СЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Условия

За провеждането на разпит чрез видеоконференция е необходимо наличието на молба.

В молбата за разпит на съдебния орган на другата държава трябва да са посочени:

- Причината, поради която личното явяване на лицето е нежелателно или невъзможно;
- Наименованието на съдебния орган на другата държава;
- Данните за лицата, които ще проведат разпита;
- Съгласието на лицето, което ще се разпитват като свидетел или вещо лице чрез телефонна конференция;
- Съгласието на обвиняемия, който ще участва в заседание за разпит чрез видеоконференция /чл.474, ал. 2 НПК/.

За разлика от телефонната конференция, при видеоконферентния разпит не се изисква съгласие на свидетеля и вещото лице да бъдат разпитвани от орган на друга държава, когато се намират на територията на Република България.

Наред с тях може да бъде поискан и разпит на обвиняем, чието съгласие е задължително условие за провеждане на разпита.

Когато се иска разпит на някое от посочените лица е необходимо да се обоснове в молбата причината, прати която неговото явяване в молещата държава е „нежелателно" или „невъзможно".

«Нежелателно» е явяването на едно лице, когато е възрастно, в тежка здравословна форма, съществуват заплахи за неговия живот и здраве.

«Невъзможно» е явяването на едно лице, когато е експулсирано от молещата държава, наложена му е забрана или ограничение за влизане в тази държава.

При решаването на въпроса за допустимост на разпита чрез видеоконферентна връзка е необходимо да се прецени дали провеждането му не противоречи на основни принципи на българското право.

Компетентния орган следва да прецени дали Република България разполага с необходимите технически възможности за провеждане на разпита. По правило разпитът се провежда с технически средства на замолената държава, но когато няма такива, същите следва да ѝ се осигурят от молещата държава.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Когато ще се разпитва обвиняемо лице е необходимо да бъде дадено неговото предварително съгласие в писмена форма, закрепено в съответен протокол. Без такова съгласие молбата за правна помощ не може да бъде уважена.

Начинът за провеждане на видеоконференция подлежи на договаряне между участващите страни в съответствие с националното им законодателство и приложимите международни актове.

Когато прецени, че молбата отговаря на изискванията за допустимост, прокурорът с постановление я възлага за изпълнение на компетентния орган, който за досъдебното производство съгласно чл.474 от НПК е Националната следствена служба.

В съдебната фаза компетентен орган е съответният апелативен съд по местоживеене на лицето.

Подготовка за провеждане на разпита.

Съдебният орган на замолената страна и компетентният орган в молещата държава уговарят организационните условия за провеждане на разпита преди да се пристъпи към същинския разпит. Следва да бъдат уговорени следните обстоятелства:

- Езика, на който ще се провежда разпита;
- Осигуряването на преводач;
- Осигуряването на технически условия за провеждане на разпита;
- Уговаряне на времето на извършване на разпита, което с оглед часовете разлики да съвпадне със светлата част на деня и работното време в двете държави;
- Въпросите, които ще бъдат задавани;
- Фиксиране на разпита и резултатите от него - уговаряне на съдържанието на протокола, както и необходимостта от извършване на звуко- и видеозапис на разпита.

След като е постигнато съгласие по горните условия, следователят пристъпва към призоваване на лицето за разпит. Призоваването се извършва по правилата на българския НПК.

Следователят трябва да запознае лицето с неговите права, които то има по НПК, което следва да направи преди започване на самия разпит.

Разпитът чрез видеоконференция се извършва пряко от съдебния орган на молещата държава или под негово ръководство в съответствие с нейното законодателство и съгласно чл. 9, ал. 5 от Втория допълнителен протокол към Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси той се извършва при спазване на следните правила:

1. Съдебен орган на замолената страна, при необходимост подпомаган от преводач, присъства на разпита и осигурява установяването на самоличността на лицето, което трябва да бъде разпитано, и спазването на основните принципи на правото на замолената страна. Ако съдебният орган на замолената страна прецени, че по време на разпита се нарушават основните принципи на правото на тази страна, той незабавно предприема нужните мерки разпитът да продължи в съответствие с тези принципи;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

2. Разпитът се провежда пряко от съдебния орган на молещата страна или под негово ръководство в съответствие със законодателството на тази страна;

3. По искане на молещата страна или на лицето, което трябва да бъде разпитано, замолената страна, ако е необходимо, осигурява преводач, който да подпомага лицето;

4. Лицето, което трябва да бъде разпитано, може да се позове на правото си да откаже да свидетелства, предоставено му от законодателството на замолената или молещата страна.

При разпит на свидетел чрез видеоконференция, намиращ се в нашата страна, следва да се имат предвид особеностите, които разпоредбата на чл. 139, ал. 8 НПК въвежда. Видеоконферентният разпит на свидетел в досъдебното производство, намиращ се в страната, се осъществява при условията и по реда на чл. 223 НПК, т.е. пред съдия от съответния първоинстанционен съд или от първоинстанционния съд, в района на който се извършва действието. В чл. 223 НПК са посочени хипотезите, при които се провежда разпит на свидетел пред съдия – когато съществува опасност свидетелят да не може да се яви пред съда поради тежка болест, продължително отсъствие от страната или по други причини, които правят невъзможно явяването му в съдебното заседание, а също и когато е необходимо да се закрепят показанията, които са от изключително значение за разкриване на обективната истина. След като в чл. 139, ал. 8 НПК се посочва, че видеоконферентният разпит на свидетел се осъществява при условията на чл. 223 НПК, това означава, че само при посочените хипотези е възможен разпит на свидетел чрез видеоконферентна връзка. Посочените хипотези в известна степен ограничават възможността за видеоконферентен разпит на свидетел. Ограничителните условия за провеждане на разпит пред съдия, респ. на видеоконферентен разпит, се отнасят преди всичко за случаите, при които явяването на свидетел за разпит е невъзможно. Пропусната е обаче и другата хипотеза за провеждане на видеоконферентен разпит, която е визирана в чл. 10 от Конвенцията за взаимопомощ по наказателноправни въпроси от 2000 г. и чл. 9 от Втория допълнителен протокол към нея, а именно – когато явяването на свидетеля пред съответния орган е нежелателно.

Когато са налице условията за защита на свидетел по НПК и по Закона за защита на лица, застрашени във връзка с наказателното производство, компетентният орган следва да вземе необходимите мерки за закрила на разпитваното лице. Практиката в редица страни от Европейския съюз показва, че видеоконференцията се използва успешно при разпит на свидетели със скрита самоличност, защото се създават по-добри условия за скриване на самоличността им.

Освен спазването на общите условия за провеждане на разпит на свидетел с тайна самоличност, при провеждане на видеоконферентния разпит допълнително трябва да се вземат и следните мерки за неразкриване на самоличността на разпитвания:

1. Чрез компютърно моделиране промяна гласа на свидетеля или
2. Чрез компютърно моделиране промяна на образа му - размазване на образа, предаване по време на видеоконференцията на образа, който е скрит зад параван или друга преграда.

Участниците при провеждане на разпита от българска страна са:

- Разпитвано лице - свидетел, експерт или обвиняем;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Разпитващ - следовател от националната следствена служба;
- Защитник - само в задължителните хипотези на защита по отношение на обвиняемия – а винаги участието на защитник е задължително, когато обвиняемият не владее български език съгласно чл.94, ал.1 т.4 от НПК.
- Преводач, чието присъствие е задължително съгласно чл. 21, ал. 2 от НПК, съгласно който процесуално-следствените действия се провеждат само на български език, както и съгласно чл.6, ал. 1, б. "е" от Европейска конвенция за правата на човека и основните свободи, по силата на който всяко лице, обвинено в престъпление, има право да ползва безплатно услугите на преводач, ако не разбира или не говори езика, използван в съда.

Техническите средства за извършване на разпита трябва да бъдат обезпечени и да е сигурно, че функционират.

Когато ще се фиксират резултатите от разпита чрез звуко- или видеозапис, трябва да се осигурят необходимите за това допълнителни технически средства.

С оглед организацията на разпита е добре въпросите, които ще бъдат задавани, да бъдат предварително формулирани във въпросен лист, приложен към молбата за правна помощ или изпратен допълнително при уговаряне на организацията за провеждане на разпита.

Преди започване на същинския разпит се установява самоличността на разпитваното лице. По време на извършване на разпита трябва да се следи за спазване на основните правни принципи на замолената държава.

Предвидени са две възможности за провеждане на разпита:

1. Пряко от компетентния орган на молящата държава;
2. От компетентния орган на замолената държава под ръководството на компетентния съдебен орган на молящата държава.

И в двете хипотези разпитът се провежда съгласно законодателството на молящата държава.

Разпитът може да се проведе в две форми:

- свободен разказ
- задаване на въпроси.

С оглед осъществяването на разпита чрез техническа връзка е по-удачно да се избере въпросно-отговорната форма. Тази форма е обосновано да се използва с оглед процесуална икономия и по-голям интензитет на разпита, участието на по-голям брой лица при извършване на разпита и участието на преводач.

Фиксирането на резултатите от проведения разпит се извършва в протокол, който се съставя от следователя от Национална следствена служба.

При извършени звуко - и видеозапис съществува възможност за съпоставка между отразените в протокола резултати и съдържащите се в запис.

В протокола се отразяват:

- дата и място на провеждането му;
- данни за разпитвания и неговото съгласие, ако е обвиняем;
- данни за участвалите от българска страна лица;
- данни за участвалите от молящата държава лица;
- изпълнението на други условия, приети от българска страна.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Протоколът се съставя на езика на замолената държава, като се придружава с превод, когато такъв е извършван по време на разпита. След това се изпраща на компетентния орган в молещата държава.

Молещата държава поема разходите за провеждане на видеоконференцията, както и тези, свързани с поддържане и обслужване на видеоконференцията в замолената държава. От последната се поемат и разходите за възнаграждения на преводачи, вещи лица, свидетели, техните пътни и дневни разходи, освен ако замолената държава не се е отказала от тази възможност.

1.4.1.2. РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ КАТО МОЛЕЩА ДЪРЖАВА. ВИДЕОКОНФЕРЕНТЕН РАЗПИТ ОТ БЪЛГАРСКИ СЪД ИЛИ ОРГАН НА ДОСЪДЕБНОТО ПРОИЗВОДСТВО НА ЛИЦЕ, НАМИРАЩО СЕ В ДРУГА ДЪРЖАВА.

Лице, което се намира в чужбина, може да бъде разпитано от компетентен български орган или под негово ръководство чрез видеоконференция или телефонна конференция, когато законодателството на другата държава допуска това. Разпит чрез видеоконференция или телефонна конференция в досъдебното производство се извършва от следовател от Националната следствена служба, а в съдебното производство - от съда (чл. 474, ал. 6 и 7 НПК).

Когато Република България е молеща страна, трябва да подготви и изпрати молба за правна помощ до замолената страна, в която да обоснове необходимостта за разпит на свидетел или вещо лице, намиращи се на територията на замолената страна с тяхната невъзможност или нежелателност да бъдат призовани в молещата страна.

Задължително условие е да има сключен международен договор със замолената държава, който допуска разпит чрез видеоконферентна връзка.

При разпит на обвиняемо лице, изрично следва да бъде поискано и да се получи неговото съгласие.

Молбата следва да се придружи с материали, от които да е видно какво се цели с разпита и какви факти и обстоятелства се очаква чрез него да бъдат установени.

Към молбата е желателно да е приложен въпросен лист, съдържащ въпросите, които ще се задават от българска страна.

Разпит чрез видеоконференция или телефонна конференция на лице, което се намира в чужбина, в досъдебното производство се извършва от следовател от Националната следствена служба, а в съдебното производство - от съда.

Чрез видеоконференция могат да бъдат разпитвани лица, които се намират в чужбина и имат някое от следните процесуални качества по наказателното производство - обвиняем, свидетел или вещо лице.

Могат да бъдат посочени следните типичните хипотези на извършване на конферентен разпит при разследване на престъпления, извършени от чужденци:

- Обвиняем, който е чужденец и който е напуснал територията на Република България;
- Обвиняем, който е чужденец и който никога не е напуснал територията на чуждата държава, в която се намира;
- Свидетел, който е чужденец, пребивавал е в страната ни, но я е на

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

пуснал;

- Свидетел, който е чужденец и не е пребивавал в страната;
- Свидетел, който е български гражданин и който пребивава дълго срочно в чужбина;
- Вещо лице - чужденец, който е вписан в списъка на вещите лица и е постоянно пребиваващ в Р. България, но е напуснал страната за дълъг период от време - това е малко вероятна хипотеза;
- Вещо лице - чужденец, който е извършил международна съдебна експертиза - съгласно чл.396, ал.2 от Закона за съдебната власт при необходимост може да се назначи и специалист, който не е включен в списъка на вещите лица
- Вещо лице - български гражданин, който след извършване на експертизата е напуснал страната за продължителен период от време.

Българският разследващ орган провежда разпита в съответствие с българското законодателство или разпитът се провежда от компетентния орган на замолената държава под ръководството на българския разследващ орган.

Въпроси се задават директно на разпитвания или чрез компетентния орган на замолената държава.

По време на целия разпит разследващият орган следи дали начинът на провеждане на видеоконференцията е в съответствие с основните принципи на законодателството ни - дали са спазени правата на разпитвания, дали му е осигурен преводач, защитник.

Като молеща българската страна има право да изиска протокола, в който е фиксиран разпита, както и видео- или звуковия запис на разпита.

Направените разноски за провеждане на видеоконференцията и нейното поддържане се заплащат от българската страна.

1.4.2. РАЗПИТ ЧРЕЗ ТЕЛЕФОННА КОНФЕРЕНЦИЯ

Разпитът чрез телефонна конференция е предвиден като самостоятелен способ за събиране на доказателства с разпоредбата на чл. 11 от конвенцията. Всичко казано за разпита чрез видеоконференция се отнася и до телефонната конференция с някои особености, които изрично ще бъдат разгледани.

При телефонната конференция, за разлика от видеоконференцията, могат да бъдат разпитвани само свидетели и вещи лица. Обвиняеми лица не могат да се разпитват чрез телефонна конференция.

При телефонната конференция съгласието на свидетелите и вещите лица е необходимо условие за провеждането ѝ, за разлика от видеоконференцията, при която то не е необходимо.

За разлика от видеоконференцията, при телефонната конференция не е необходимо молещата държава да обосновава невъзможност или нежелание за явяване на лицата за разпит в молещата страна.

Подобно на изискването при видеоконференцията и при телефонната конференция е необходимо да има сключен международен договор, който допуска разпит по този начин.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

За провеждане на разпит чрез телефонна конференция искането се прави в писмена форма чрез молба за правна помощ. Замолената държава уважава молбата само тогава, когато провеждането на разпита по този начин не противоречи на основните принципи на нейното право.

В случаите, когато Република България е замолена страна, компетентната прокуратура преценява дали молбата отговаря на изискванията на българския закон и на конвенцията и ако няма причини за отказ, уважава нейното изпълнение.

С постановление прокурорът възлага изпълнението на молбата на компетентния орган за досъдебната фаза - следовател от Националната следствена служба.

В съдебната фаза молбата се изпълнява от равен по степен съд на съда на молещата държава по местоживее на лицето, чийто разпит се иска.

Между следователя и компетентния орган на молещата държава се договарят практическите условия за провеждане на разпита.

Следователят призовава лицето за разпит по реда на НПК.

Самоличността на свидетеля или вещото лице се установява преди провеждане на разпита. След това се удостоверява в протокол писмено, че лицето е съгласно да бъде разпитано чрез телефонна конференция.

Създаването на възможности за видео-конференцни разпити ще доведе до ускоряване хода на процеса, по-бързото приключване на делата и спестяването както на средства, необходими за изплащането на съответните разноски, така и на определени дейности, свързани с осигуряването на участниците в процеса в съдебно заседание. Тази дейност ще сведе и до минимум риска от нежелани инциденти по време на конвоирането на лица, с които следва да бъдат извършвани процесуално-следствени действия, които могат да бъдат осъществени благодарение на видео-конференция.

1.5. ПРИЗОВАВАНЕТО

Една от нередко срещаните причини за отлагане на делата е и несвоевременното и некачествено призоваване на участниците в процеса. Много често неефикасността на призоваването е свързана не само с занижената гражданска недисциплинираност и с недостатъчните правомощия на призовкарите, но и с процесуалното бездействие и negliжиране на процесуалните правомощия от страна на органите на досъдебното производство и на съда, свързани с тази дейност, която по естеството си също е подготвителна относно разглеждането на делото. Призоваването е важна дейност в наказателното производство, която има за цел осигуряване участието на всички страни в наказателния процес, което следва да стане своевременно. Ето защо е необходимо в настоящия наръчник да бъдат посочени и някои правила на призоваването, ефективното осъществяване на които също оказва своето значение за по-бързото разглеждане и на делата от особен обществен интерес.

Кои лица да бъдат призовани и кога да бъдат призовани се решава от органа на досъдебното производство.

Участието им в процеса има двойко значение - от една страна чрез тях се установяват факти и обстоятелства, относими за разкриването на обективната истина, а от друга се дава възможност на призованите лица да осъществяват процесуалните си права.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Съдията-докладчик или съответният орган на досъдебното производство следва да следи и да упражнява необходимия контрол върху пълноценното, точно и своевременно изпълнение на правомощията и задълженията на лицата по призоваването.

Следва да се използват в пълен обем реда и възможностите, предвидени в разпоредбите на чл. 178 и чл. 180 НПК.

В досъдебното производство следва да се посочват по-подробно адресите на свидетелите, да се записват и алтернативни адреси на техни близки, чрез които могат да бъдат издирени, ако променят местожителството си.

В бързи случаи призоваването може да става по телефона, телекса или факса. Призоваването по телефона или факса се удостоверява писмено от длъжностното лице, което го е извършило, а по телекса - с писменото потвърждаване за получено съобщение. Този ред може да бъде приложен и по отношение на обвиняемия.

Важна особеност относно свидетелите с тайна самоличност е, че те се осигуряват от прокурора, а на служителите под прикритие - от ръководителя на структурата, която осигурява и прилага разследването чрез служител под прикритие, или от оправомощено от него лице.

Призовките, съобщенията и книгата се връчват срещу разписка, подписана от лицето, за което са предназначени.

Когато лицето отсъства, те се връчват на пълнолетен член на семейството му, а ако няма пълнолетен член на семейството – на домоуправителя или портиера, както и на съквартирант или съсед, когато поеме задължение да ги предаде.

Когато призовките, съобщенията и книгата са предназначени за обвиняем, частен обвинител, частен тъжител, граждански ищец и граждански ответник, който отсъства, и е невъзможно връчването им на лицата, посочени по-горе, те могат да се връчат и на защитника и повереника, ако те се съгласят да ги приемат. Ако получателят или другите посочени лица, не може или откаже да подпише, връчителят прави бележка за това в присъствието поне на едно лице, което се подписва.

На учреждение или юридическо лице връчването става срещу подпис на длъжностното лице, натоварено да приема книжа. Лицето, чрез което става връчването, подписва разписка със задължение да предаде призовката, съобщението или книгата на лицето, за което са предназначени. Връчителят отбелязва в разписката името и адреса на лицето, чрез което става връчването, и отношението му с лицето, на което трябва да бъдат връчени призовката, съобщението или книгата.

За връчването се изготвя разписка, която длъжностното лице, извършило връчването, връща своевременно. Тя се прилага към делото. В нея се отбелязват датата на връчването, името и длъжността на лицето, което е извършило връчването.

Чрез връчването на призовки и съобщения се осигурява участието на лицата в наказателния процес. С получаването на съответната призовка те се задължават да се явят пред съответния орган и носят отговорност, ако не изпълнят това свое задължение, в резултат на което следва да бъдат доведени принудително или да им бъде наложена глоба.

За да се постигне максимален и ползотворен ефект от дейността по призоваването е необходимо да се повиши и качеството на субективния фактор. Ето защо е необходимо да се провеждат периодично обучителни мероприятия за

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

подобряване на работата на лицата по призоваване. Това ще способства за подобряване, усъвършенстване и оптимизиране на дейността по призоваването, което от своя страна ще доведе до намаляване на случаите на отлагането на делата поради пропуски в тази дейност, имащи както субективен, така и обективен характер.

Необходимо е също така да се осигури достъп на службите «Връчване на призовки и съдебни книжа» до съвременни средства за комуникация, интернет, актуализирани карти на населените места, автотранспорт при спешни случаи.

Същите следва да имат осигурен достъп и до системата на служби ГРАОН при общините.

Магистратите следва да имат все по-голяма мотивираност и активност да решават тези проблеми, използвайки всички технически методи за призоваване – чрез факс, електронна поща и т.н. В това отношение като особено находчива трябва да се отличи практиката по отчитане на движението на призовките, въведена в Софийски градски съд, където е изработен специален модул за въвеждане на призовките в електронна база данни. Така се следи автоматично пътят на всяка една от тях. Тази система е пусната в експлоатация на 01.05.2010 г. и е свързана с деловодната система на съда. В момента, в който се въведе номера, се вижда дали лицето е редовно призовано или не. Същият ден се въвеждат данните за призоваването, която информация се отразява в деловодната система. По този начин се контролира дали призовката е връчена редовно или не, в програмата се отразява и защо конкретното лице е нередовно призовано.

Следва да се набавят и съвременни средства за комуникация и по-бързо и лесно придвижване на лицата по призоваването, което ще даде неизбежно своето отражение и ще окаже своето влияние върху подобряване организацията на работа по призоваването по делата, а това ще доведе, от своя страна, и до тяхното по-бързо и своевременно приключване, както и до спестяване на финансови средства, необходими при повторно или за по-трудоемко призоваване.

1.6. ПРЕДЯВЯВАНЕ НА РАЗСЛЕДВАНЕТО

Предявяването на разследването има за цел привлеченото като обвиняем лице да се запознае с всички събрани по делото материали и въз основа на тях да направи своите искания, бележки и възражения.

Разследващият орган пристъпва към предявяване на разследването след като докладва делото на прокурора, който проверява дали разследването е проведено законосъобразно, обективно, всестранно и пълно. Ако установи, че при разследването не е допуснато съществено нарушение на процесуалните правила, събрани са доказателствата, необходими за разкриване на обективната истина и не се налага ново привличане, той се произнася за осъществяване на предявяването.

За да може обвиняемият да разгледа подробно и задълбочено всички материали, на същия се осигурява спокойна обстановка.

По време на предявяването не може да му се забранява да си води бележки, както и да преписва някои книжа.

На обвиняемия трябва да се осигури разумен срок за проучване на материалите, който органът на разследването определя в зависимост от характера и обема на

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

обвинението, както и от други обстоятелства, които могат да имат значение за времетраенето на проучването. При определяне на срока се вземат предвид възрастта, образованието, здравословното състояние на лицето, на което делото се предявява. Срокът се определя не за да се внесат ограничения при проучването на делото, а като гаранция, че ще има достатъчно време да се проучат материалите. При всички случаи обаче той трябва да бъде реален, т. е. да се даде реална възможност на лицата да се запознаят с материалите по делото.

Срокът се продължава винаги, когато се окаже недостатъчен.

Обвиняемият и неговият защитник, пострадалият и неговият повереник се призовават за предявяването на разследването, ако са поискали това. Когато има няколко обвиняеми, на всеки един, както и на техните защитници, се осигурява възможност да проучат цялото дело, като материалите по делото последователно се предявяват на всеки от тях, като за всеки се съставя отделен протокол.

При голям обем материали по делото, при повече обвиняеми и при наличие на повече разследващи (когато досъдебното производство е разследвано в екип) може да се извърши „**паралелно предявяване**”- т.е. един от обвиняемите да се запознава с част от събраните материали, а в същото време друг обвиняем да се запознава с друга част от материалите, след което да бъдат разменени.

В протокола за предявяване изрично се посочва с кои материали се е запознал конкретния обвиняем в конкретния ден и час/например от том I до том V/.

Призоваването за предявяване е изрично, писмено или устно, срещу подпис на лицата, с отразяване на точното място и време за запознаването с материалите по делото. По изключение призоваването за предявяване може да се извърши по телефон, телекса или факса, за което органът на предварителното производство съставя справка. По този ред вече може да бъде призован и обвиняемия.

Когато някои от лицата, призовани за предявяване на разследването, откажат да проучат делото, това се отбелязва в протокола за предявяване, като се посочват и причините за отказа, ако такива са били изложени.

След като проучат материалите по делото съответните лица могат да направят устно или писмено искания, бележки и възражения. Писмените се прилагат към делото, а устните се вписват в протокола за предявяване на разследването.

Лицата могат да поискат извършване на допълнителни следствени действия, например - разпит на нови свидетели, провеждане на нови огледи, експертизи, а също така и повторни разпити, допълнителни експертизи. Необходимо условие за извършване на такива допълнителни действия е те да са свързани с набавянето на нови материали, от значение за делото.

По направените искания, бележки и възражения се произнася с постановление наблюдаващият прокурор до 7 дни. Постановлението не подлежи на обжалване.

При повторно предявяване се спазват правилата за първоначалното предявяване.

За извършеното предявяване се съставя протокол, който се подписва от разследващия орган и от присъстващите лица.

С предявяването на разследването приключва един етап от досъдебното производство, а именно - предварителното разследване, като разследващият орган вече няма задължението да напише заключително постановление.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

2. ПРОЦЕСУАЛНИ ПРАВИЛА ЗА КООРДИНАЦИЯ И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ В СЪДЕБНОТО ПРОИЗВОДСТВО

Съдът **ръководи и координира** дейността на всички субекти от момента на внасяне на обвинителния акт. Докато прокурорските органи са централизирана и единна система, изградена на принципа на йерархическата субординация, а разследващите органи институционално не са подчинени на прокурора, но са под неговото пряко ръководство и надзор за законност върху разследването, то съдът е напълно **независим орган на съдебната власт**. На него е отредена главната роля в наказателния процес и той е независим както от органи и длъжностни лица, външни на съдебната система, така и вътре в самата система на органите на съдебната власт. Съдиите не могат да получават каквито и да било указания от когото и да било при разглеждането и решаването на делата. Дори когато въззивната или касационната инстанция върне делото за ново разглеждане, тя може да дава задължителни указания, но само във връзка с прилагането на закона и стадия, от който трябва да започне новото разглеждане на делото.

Съдът е главен субект на наказателния процес не само защото има решаващото и окончателно правомощие да признае едно лице за виновно или невинно и да му наложи съответно наказание, а и защото той има редица други уникални правомощия в качеството му на правораздавателен орган, които не са предоставени на никой друг държавен орган-субект на процеса.

Ето защо в съдебната фаза на процеса не може да става толкова дума за взаимодействие между органите на съдебната власт, един от които/прокуратурата/ вече се явява и страна в наказателното производство, а по скоро става въпрос за **координация в самите органи на съдебната власт, и най-вече в дейността на съда по подготовката, разглеждането и решаването на делата**.

В много от случаите при разглеждане и решаване на делата съдията-докладчик не използва пълноценно правомощията си по чл. 248, ал. 2 НПК, като вместо да проучи внимателно и задълбочено материалите по делото и да прецени налице ли са основания за прекратяване на съдебното производство и за връщане делото на прокурора, насрочва същото за разглеждане в съдебно заседание и констатира причините за неговото връщане в открит процес при първото, а в някои от случаите и след провеждането на няколко съдебни заседания. Всичко това води до забавяне хода на процеса и до последвали от това негативи, свързани с неоправдано разкарване на участниците в процеса и заплащане на съответните разноски за това.

Необходимо е съдиите да насрочват делата бързо и ритмично, да проверяват предварително създадени ли са всички условия за гледане на делото, има ли някакви пречки, които биха могли да се решат в оперативен порядък-призоваване на свидетел по телефона, осигуряване на защитник, замяна на вещо лице, изискване от съответния орган отговор на поставени писмено искания и т.н. Тази мярка дисциплинира страните и създава по-добра организация за бързото и ефективно разглеждане на делата посредством активизиране на субективния фактор, какъвто в случая се явява съдията-докладчик, чиито задължения по извършването на подготвителните действия за разглеждане на делото в съдебно заседание са точно и ясно регламентирани в чл. 254-

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

257 НПК. Следва да се направи извода, че в тези случаи съдията-докладчик пренебрегва и неглежира дадените му от закона правомощия съгласно разпоредбата на чл. 248, ал. 2 НПК, което от една страна води до необосновано и формално протакане на процеса, а от друга говори и за липса на необходимия професионализъм.

2.1. МЕРКИ, КОИТО СЪДИЯТА ДОКЛАДЧИК ТРЯБВА ДА ВЗЕМЕ ПРЕДВИД ПРИ ПОДГОТОВКАТА НА ДЕЛОТО ЗА РАЗГЛЕЖДАНЕТО МУ В СЪДЕБНО ЗАСЕДАНИЕ

Съдебното производство се образува с внасяне на обвинителния акт в съда.

След образуване на делото, председателят на съда определя съдия-докладчик, следвайки принципа на случайния подбор чрез електронно разпределение съобразно поредността на постъпването на делата.

Съдията-докладчик насрочва делото в двумесечен срок от постъпването му, когато са налице основанията за разглеждане на делото в съдебно заседание, а с разрешение на председателя на съда, съдебното заседание може да бъде насрочено в определен от него по-дълъг срок, но не повече от три месеца.

По разпореждане на съдията-докладчик препис от обвинителния акт се връчва на подсъдимия. По нашето право съдът предава на съд, което още повече засилва отредената му главна роля в процеса.

С разпореждането на съдията-докладчик страните се уведомяват за следното:

- че е насрочено съдебното заседание – уведомява се подсъдимия, пострадалия или неговите наследници, както и ощетеното юридическо лице.
- че в седемдневен срок от получаване на обвинителния акт подсъдимият може да изложи възраженията си и/или да направи искания по доказателствата,
- че в седемдневен срок от връчването на съобщението пострадалият или неговите наследници могат да правят искания за конституиране като частен обвинител и/или граждански ищец, а ощетеното юридическо лице - като граждански ищец, което може да стане до даване ход на делото.
- че делото може да бъде разгледано и решено в отсъствие на подсъдимия при условията на чл. 269 НПК.
- че подсъдимият следва така да организира защитата си, че да не става причина за отлагане на делото.

По преценка на съдията докладчик подсъдимият може да бъде уведомен с разпореждането още за следното:

- че ако възнамерява да замени защитника си, това да стане своевременно, за да може новият защитник да се запознае с материалите по делото до датата на насроченото съдебно заседание.
- че следва своевременно да упълномощи защитник /при задължително участие на защитник/, а при невъзможност – да уведоми съда преди датата на съдебното заседание в определен от съдията-докладчик срок, за да бъде осигурено участие на служебен защитник в съдебното производство.
- че при упълномощаване на защитник той следва да представи договора за правна помощ на съда незабавно, а при невъзможност за явяване на датата на

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

съдебното заседание, своевременно следва да представи доказателства, обективизиращи тази невъзможност.

- че при желание от страна на подсъдимия да бъде представляван от защитник /когато участието на защитник не е задължително/, да уведоми съда преди датата на съдебното заседание в определен от съдията-докладчик срок, дали е упълномощил защитник или желае, при невъзможност да заплати адвокатско възнаграждение, да му бъде назначен служебен такъв. При упълномощаване на защитник, той следва да представи договора за правна помощ на съда незабавно, а при невъзможност за явяване на датата на съдебното заседание, своевременно следва да представи доказателства, обективизиращи тази невъзможност.

При дела с фактическа и правна сложност, голям обем доказателства и много страни, по преценка на съдията-докладчик може да се насрочи предварително изслушване на страните в открито съдебно заседание.

Съдията-докладчик може да реши заедно с призовките да изпрати на страните въпросен лист, включващ основните въпроси, касаещи хода на делото, като например:

1. Желаят ли страните да сключат споразумение, ако такова се допуска;
2. Желаят ли да се ползват от всички доказателства, събрани на досъдебното производство, или ще дадат съгласие да не се провежда разпит на всички или на някои свидетели и вещи лица;
3. Желает ли подсъдимият да признае фактите по обвинителния акт като даде съгласие да не се събират доказателства за тези факти;
4. Желает ли да има защитник/ако защитата не е задължителна/, ако желае-упълномощил ли е такъв, ако защитата е задължителна, упълномощил ли е защитник и съгласен ли е да му бъде назначен служебен защитник при условие, че няма средства да упълномощи или други причини не му позволяват това и т.н.

При използването на въпросен лист следва да се укаже на страните, че е необходимо да представят отговорите по него в съда най-малко три дни преди датата на първото съдебно заседание, което предварително ще ориентира съдията-докладчик относно спорните моменти в процесуалните позиции на страните и ще му даде възможност по време на самото съдебно заседание да акцентира вниманието си върху тях.

За първото съдебно заседание страните, които имат повече от един защитник, следва да бъдат уведомени, че могат да се явят само с един от тях, който предварително да е съгласувал линията на защита с останалите, които съответно и да са го преупълномощили.

За датата на изслушването съдията-докладчик може да уведоми защитниците, че тези от тях, които не могат да се явят, следва да представят на съда актуален към деня на заседанието график на вече поетите ангажименти по други наказателни производства и писмено становище относно въпросите по чл. 371, т. 1 и 2 НПК, ако желаят да се ползват от тази процесуална възможност.

За това съдебно заседание не се призовават свидетелите и вещите лица.

След изслушването на страните делото се насрочва с призоваването на свидетелите и вещите лица.

При наличието на повече свидетели и експерти, съдията-докладчик следва да прецени колко свидетели и експерти да бъдат призовани за конкретната дата (да не се

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

призовават излишно участници в процеса, които да изчакват и в крайна сметка да не бъдат разпитани, а да бъдат върнати за следващ ден).

Препоръчително е да се спазва поредността по списъка за призоваване, внесен с обвинителния акт, като поисканите от защитата свидетели да бъдат разпитвани след изчерпване на лицата по списъка. Това е съществено за подготовката на разпитите и за ефективността на процеса (да не се задават общи въпроси и такива, които нямат отношение към предмета на доказване).

При изготвяне на списъка на лицата за призоваване следва да се посочват лицата в такава поредност, която да позволи изясняването на факти и обстоятелства, касаещи дейността на едно от обвиняемите лица, или едно от престъпленията, за които е внесен обвинителния акт в един от дните на съдебното заседание, за да не се връщат свидетели или да се призовават отново за евентуално извършване на очни ставки, преразпити и други.

За разглеждането на тези дела се определят резервни дати и резервни зали.

При такива дела се препоръчва и привличането на запасен съдия и запасен съдебен заседател.

С оглед обема на делото и възможността съдебното производство да се проточи във времето, съдията-докладчик да преценява и съдебните заседатели, които ще участват в състава - с оглед възрастта им и възможността да не бъдат включени в следващ списък.

За подготовката на съдебното заседание съдията-докладчик се произнася още и относно:

- Възможността делото да бъде разгледано при закрити врати;
- Назначаването на резервен защитник, когато това е от изключително значение за провеждане на наказателното производство в разумен срок;
- Необходимостта от назначаването на вещо лице, преводач или тълковник;
- Извършването на действия по разследването по делегация;
- Мярката за неотклонение, без да разглежда въпроса за наличието на обосновано предположение за извършено престъпление;
- Мярката за обезпечаване на гражданския иск, конфискацията, глобата и отнемането на вещи в полза на държавата;
- Реда, по който следва да се разгледа делото;
- Лицата, които следва да се призоват.

По искания относно мярка за неотклонение задържане под стража съдията-докладчик внася делото в открито заседание с участие на прокурора, подсъдимия и неговия защитник. При постановяване на определението съдът обсъжда налице ли са основанията за изменение или отмяна на мярката за неотклонение, без да разглежда въпроса за наличието на обосновано предположение за извършено престъпление.

Съдията-докладчик може да обсъди и въпроса дали делото да не се насрочи и разгледа на пункт в командировка в сградата на районния съд, намиращ се в съдебния район на разглеждащия делото окръжен съд, предвид обстоятелството, че голяма част от свидетелите или вещите лица са от това населено място и с оглед преодоляване необходимостта да бъдат изплащани пътни пари на свидетелите и вещите лица за явяването им в съдебно заседание, които им се полагат по закон и които се изплащат от бюджета на съда.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Съдията-докладчик, а впоследствие и съставът на съда, който разглежда делото, следва да следи и да упражнява необходимия контрол върху пълноценното, точно и своевременно изпълнение на правомощията и задълженията на лицата по призоваването.

Съдиите трябва да провеждат по-задълбочена подготовка преди самото съдебно заседание и да изискват от деловодителите предварително да им докладват, дали има проблеми по призоваването на необходимите лица.

Да се използват в пълен обем реда и възможностите, предвидени в разпоредбите на чл. 178 и чл. 180 НПК.

При неизпълнение на задълженията по връчването да се използват възможностите, предвидени в чл. 182 НПК.

2.2. МЕРКИ, КОИТО СЪСТАВЪТ НА СЪДА ТРЯБВА ДА ИМА ПРЕДВИД ПРИ РАЗГЛЕЖДАНЕ НА ДЕЛОТО В СЪДЕБНО ЗАСЕДАНИЕ

Когато решава въпросите за даване ход на делото, съдът следва да има предвид, че:

1. Съдебното заседание се отлага, когато не се яви прокурорът, подсъдимият, ако явяването му е задължително, освен в случаите по чл. 269, ал. 3 НПК и защитникът, ако не е възможно да бъде заменен с друг, без да се накърни правото на защита на подсъдимия;

2. Ако защитниците са повече от един, неявяването на някой от тях не е основание за отлагане на делото;

3. Ако пострадалият или неговите наследници не са намерени на посочения от тях адрес за призоваване в страната, съдебното заседание не се отлага;

4. Когато частният обвинител или неговият повереник, гражданският ищец или неговият повереник, гражданският ответник или неговият повереник не се яви без уважителни причини, делото се разглежда в негово отсъствие, а когато не се яви по уважителни причини, съдебното заседание се отлага, освен ако изрично е поискано продължаването му;

5. При неявяването на свидетел или вещо лице разглеждането на делото не следва да се отлага, ако и без тяхното участие обстоятелствата по същото могат да бъдат изяснени;

6. Във всички случаи на неявяване на призовани лица съдът изслушва страните по въпроса следва ли да се даде ход на делото.

Когато делата се отлагат поради внезапно заболяване на някоя от страните, следва да се представя от същите утвърдено по образец медицинско удостоверение.

При разглеждане на делото в съдебно заседание са възможни различни хипотези на злоупотреба с правото на защита от страна на подсъдимия или защитата, които да станат основание за отлагане на делото. Когато съставът на съда констатира такава злоупотреба, той може да се произнесе с определение, в обстоятелствената част на което да посочи конкретния фактически състав на установеното недобросъвестно отношение към правото на защита и следващите от това правни изводи.

Възможни са следните хипотези:

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1. В поредица от съдебни заседания /например повече от три/ подсъдимият оправдава отсъствието си с внезапни заболявания, налагащи домашно лечение за кратък срок, без да са налице данни, че здравето му е разклатено по принцип или страда от сериозно заболяване.

2. В поредица от съдебни заседания /например повече от три/ защитникът оправдава отсъствието си с неотложни служебни ангажименти, поети след като с него е била съгласувана датата на съдебното заседание по настоящото дело.

3. Въпреки дадената му възможност и заявеното желание за това, подсъдимият не упълномощава защитник, отказва се от упълномощения, без своевременно да е ангажирал друг, твърди че има пълномощник, но не сочи или не доказва причината за невявяването му.

4. При множество подсъдими се наблюдава фигурата „дежурен по отлагане“, поради което делото се отлага многократно по причини, свързани със защитата, ту на един, ту на друг подсъдим, и за съда е очевидно, че се касае за съгласувана между всички или част от страните тактика по протакане на процеса.

Естествено възможно е в практиката да възникнат и други хипотези, но по-долу ще бъдат разгледани горепосочените четири такива като по-типични и по-характерни за съдопроизводството.

Когато констатира съзнателно протакане на процеса от страните, съдът следва в рамките на необходимото за осъществяването на ефективно правосъдие в разумен срок да вземе мерки за отстраняване на констатирана злоупотреба с права.

Когато констатира хипотетично посочените по-горе фактически обстоятелства, съдът може на първо място да изложи следните съображения от правна страна:

«Конституцията и законите на Република България гарантират на българските граждани правото на защита пред съда, но осъществяването на това право, както и осъществяването на всяко субективно право, има своите естествени ограничения. Те са свързани с неоспоримия правен принцип, възприет и в българското законодателство, че реализирането на правата на индивида не може да ограничава или засяга защитени от закона права и интереси на останалите граждани, при това не само техни лични права и интереси, но и признатия и защитен от правото обществен интерес. Така съгласно чл. 58 от КРБ гражданите са длъжни да спазват и изпълняват конституцията. Те са длъжни да зачитат правата и законните интереси на другите граждани. Съгласно чл. 122 ал. 1 от КРБ гражданите и юридическите лица имат право на защита във всички стадии на процеса, но съгласно чл. 122, ал. 2 от КРБ редът за упражняване правото на защита се определя със закон. Тоест правото на защита не може да се реализира, както в нарушение, така и чрез съзнателно заобикаляне на законовите правила за осъществяването му. Съгласно чл. 31 ал. 4 от КРБ не се допускат ограничения на правата на обвиняемия, надхвърлящи необходимото за осъществяване на правосъдието. С аргумент за противното Конституцията допуска налагането на такива ограничения, в това число и на правото на защита, като сочи легитимната цел - това да е необходимо за осъществяване на правосъдието, и същевременно сочи границата на това допустимо ограничение - то да не надхвърля необходимото за осъществяване на правосъдието. Съгласно чл. 117 ал. 1 от КРБ съдебната власт защитава правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата. Съгласно чл. 7 от ЗСВ всеки има право на справедлив и публичен процес в разумен срок. Съгласно чл. 1 от НПК наказателно -

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

процесуалният кодекс определя реда, по който се извършва наказателното производство, за да се осигури разкриване на престъпленията, разобличаване на виновните и правилното прилагане на закона. Съгласно чл. 22 ал. 1 от НПК съдът разглежда и решава делата в разумен срок.»

В резултат на извършените констатации, съставът на съда може да формулира съобразно посочените хипотези конкретните мерки за отстраняване на допуснатата злоупотреба с правото на защита, а именно:

1. В първата хипотеза, въпреки въведеното медицинско удостоверение, отразяващо възможността на подсъдимия да се яви в съдебно заседание, съставът на съда може да назначи съдено-медицинска експертиза на представените до момента болнични листове. В този случай съдът следва да постави задача на назначеното вещо лице, след проверка на наличната по делото документация, съпоставена с тази, намираща се при съответните лекари, издали болничния лист, да отговори на въпросите:

1. Коректно и съобразно нормативните изисквания ли са отразени извършения преглед, поставената диагноза и издадения болничен лист в документацията на лекаря.

2. С оглед поставената диагноза било ли е действително несъвместимо състоянието на подсъдимия с явяването му в съдебно заседание.

По негова преценка съдът може да предупреди подсъдимия, че няма да бъдат толерирани понататъшни отсъствия по здравословни причини.

Подсъдимият може също да бъде задължен, при поява на здравословни оплаквания, представляващи пречка за явяването му в съдебно заседание, да съобщи незабавно за това в деловодството на съда, както и да даде съгласие за преглед, освен от избрания от него лекар, и от вещо лице, посочено му от съда, с цел да бъде препотвърдена поставената диагноза.

При неизпълнение на това му задължение съдът следва да приеме, че причините за неявяването му не са уважителни и подсъдимият следва да понесе съответните законни последици за това - изменение на взетата до момента мярка за неотклонение в по - тежка, в т. ч. и „Задържане под стража” по реда на чл. 66 от НПК и разглеждане на делото в негово отсъствие по реда на чл. 269 ал. 3, т. 3 от НПК.

2. Във втората хипотеза защитникът на подсъдимия може да бъде предупреден, че ще бъде санкциониран с максимална глоба при всяко неявяване поради служебен ангажимент, приет след съгласуване на датата за провеждане на следващото съдебно заседание, независимо от това пред какъв съд и в какво производство е поет, както и че ще уведоми съответната адвокатска колегия за некоректното му процесуално поведение и спрямо него ще изисква предприемане на дисциплинарни мерки по Закона за адвокатурата.

С оглед на установеното процесуално поведение на защитника, съдът може да приеме, че е налице хипотезата на чл.94 ал.4 от НПК и независимо от наличието на упълномощен защитник, да назначи резервен защитник, поради изключителното значение на това обстоятелства за провеждане на наказателното производство в разумен срок.

Може да бъде изпратено и съответното писмо до съответната адвокатска колегия за определяне на резервен защитник за следващото съдебно заседание.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Подсъдимият следва да бъде предупреден, че при неявяване на упълномощения му защитник без уважителни причини, в това число и поради поемане на какъвто и да било последващ ангажимент, делото ще бъде разгледано с участието на резервния защитник.

3. В третата хипотеза съдът може да предупреди подсъдимия, че няма да допусне последващо отлагане по причини, свързани с упълномощаването на защитник. В случай, че не осигури участието на упълномощен защитник в следващото съдебно заседание, подсъдимият следва да бъде уведомен, че делото ще бъде разгледано без защитник /в случай, че защитата не е задължителна/, респективно с участието на служебен защитник/ако защитата е задължителна/.

В този случай следва да се изпрати писмо до съответната адвокатска колегия за определяне на служебен защитник за следващото съдебно заседание.

4. В четвъртата хипотеза се прилагат посочените мерки в първа и втора хипотези по отношение на всички подсъдими и защитници, дори и на тези, които не са ползвали „правото си на отлагане“, стига практиката на „дежурен по отлагане“ да е достатъчно явна, а именно:

Може да се назначи съдебномедицинска експертиза на представените до момента болнични листове от всеки един от подсъдимите, а при необходимост и от защитниците.

След преглед на наличната по делото документация, съпоставена с тази при лекарите, издали съответния болничен лист, вещото лице да отговори на въпросите:

1. Коректно ли са отразени съобразно нормативните изисквания извършения преглед, поставената диагноза и издадения болничен лист в документацията на лекаря.

2. С оглед поставената диагноза, било ли е действително несъвместимо състоянието на подсъдимия, респ. защитника, с явяването му в съдебно заседание.

Подсъдимите могат да бъдат задължени, при поява на здравословни оплаквания, представляващи пречка за явяването им пред съда, да съобщят незабавно за това в деловодството на съда, както и да се явят на преглед наред с избрания от тях лекар и пред вещо лице, посочено им от съда, което да препотвърди поставената диагноза.

При неизпълнение на това им задължение за съда съществува възможност да приеме, че причините за неявяването им не са уважителни, независимо дали за тях е представен медицински документ и подсъдимите ще понесат съответните законни последици за това - изменение на взетата до момента мярка за неотклонение в по - тежка, в т. ч. и „Задържане под стража“ по реда на чл. 66 от НПК и разглеждане на делото в тяхно отсъствие по реда на чл.269 ал.3 т.3 от НПК

Съдът може да уведоми и защитниците, че същите ще бъдат санкционирани с максимална глоба при всяко неявяване поради служебен ангажимент, приет след съгласуване на датата за следващото съдебно заседание, независимо от това пред какъв съд и в какво производство е поет, както и че ще бъде уведомена съответната адвокатска колегия за некоректното им процесуално поведение и ще бъде изискано предприемане на дисциплинарни мерки по Закона за адвокатурата.

С оглед на така установеното процесуално поведение на защитниците, съдът може да уведоми подсъдимите, че е налице хипотезата на чл. 94 ал. 4 от НПК и независимо от наличието на упълномощени защитници, следва да се назначат и резервни защитници, тъй като това е от изключително значение за провеждане на

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

наказателното производство в разумен срок. За следващото съдебно заседание следва да се изпрати писмо до съответната адвокатска колегия за определяне на резервен защитник на всеки един от подсъдимите.

Необходимо е подсъдимите да бъдат предупредени, че при неявяване на упълномощените им защитници без уважителни причини, в това число и поради поемане на какъвто и да било последващ ангажимент, делото ще бъде разгледано с участието на резервните защитници.

Въпросните хипотези могат да бъдат актуализирани съобразно съответните проявни форми на злоупотреба с правото на защитата и съответните им адекватни начини за противодействие от съда.

С оглед зачестилите проявни форми на безотговорно отношение от страните към задълженията им в процеса, е необходимо съдът да води последователна и твърда политика относно безпричинно отсъстващите в съдебната процесуална фаза лица, като законът трябва да се прилага с цялата му строгост по отношение санкционирането и принудителното им довеждане. Неведнъж налагането на глоби поради незаконосъобразно поведение на участниците в процеса безспорно е доказало своя както превантивен, така и дисциплиниращ ефект.

Във всички случаи на отлагане на делото то се насрочва в разумен срок, но не по-късно от три месеца, като се определят резервни дати и зали.

При отлагане на делото и при определяне на новата дата, изрично в протокола от съдебно заседание следва да се посочва, че същата е съгласувана със страните - т.е. да се отбелязва изрично нещо, което фактически се прави. По този начин всеки ангажимент на защитата, поет след насрочване на новата дата, ще се отчита като недобросъвестност по конкретното дело със съответните последици.

При недопустимо процесуално поведение на защитниците в процеса съдът следва да сезира за това съответните съвети на адвокатските колегии, което неминуемо ще ангажира съответната дисциплинарна отговорност на адвокатите, злоупотребили с предоставените им от закона права, и безспорно ще има своята роля и значение за подобряване бъдещата организация на тяхната работа.

Съдът следва да извършва диференцирано заплащане на вещите лица с оглед сложността на експертизата, по която работят, качеството и срочността на работата им. Въпреки проблемите, които органите на съдебната власт имат от финансово естество в условия на криза, следва по-скоро този метод на заплащане да бъде въведен, тъй като по този начин експертите ще бъдат стимулирани да вършат своята работа по-качествено и да предават експертизите си своевременно, което ще рефлектира и върху срочността на самите дела.

Като самодисциплинираща мярка съдът следва да използва и възможността, след постановяване на крайния съдебен акт, веднага да определя датата за разглеждане на делото пред втората инстанция. По този начин ще се стимулират магистратите своевременно да изготвят мотивите си към първоинстанционната присъда, ще се скъси времето за придвижване на делата между инстанциите и ще се облекчи работата по призоваването на страните.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

IV. ИЗВЪНПРОЦЕСУАЛНИ МЕХАНИЗМИ ЗА КООРДИНАЦИЯ И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ В И МЕЖДУ ОРГАНИТЕ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ

През последните години органите на съдебната власт осъществяват не само конституционно и законово регламентираната координация и взаимодействие помежду си, но създадените организационни форми разчупват традиционните рамки и намират проявление и в отношенията на органите на съдебната власт със съответните органи от изпълнителната власт, което допринася за по-добро качество и по-висока оперативност и ефективност при разследването и решаването на делата, и най-вече тези от особен обществен интерес. Могат да бъдат посочени и препоръчани следните извънпроцесуални механизми:

1. ОТНОСНО ПОДОБРЯВАНЕ НА РАБОТАТА ПО ДЕЛАТА ОТ ОСОБЕН ОБЩЕСТВЕН ИНТЕРЕС:

- 1.1 С цел оправдаване на обществените очаквания и повишаване доверието на обществото и европейските ни партньори към органите на съдебната власт, ВСС и ИВСС да продължат дейността си по проучване и анализиране факторите, водещи до неоправдано забавяне на процеса и до безпричинно отлагане на делата, като вниманието им бъде насочено особено към делата от особен обществен интерес.
- 1.2 Да се използва и да се засилва дисциплиниращата роля на проверките от ИВСС по делата с особен обществен интерес.
- 1.3 Веднъж годишно КИМОРДООИ да проучва, обобщава и анализира факторите, водещи до забавянето на делата, и да прави предложения пред ВСС за конкретни организационни мерки и законодателни промени, свързани и имащи за цел преодоляване на причините, водещи до бавно и неефикасно правосъдие по отношение на делата от особен обществен интерес.
- 1.4 КИМОРДООИ на всеки шест месеца да организира и провежда срещи по апелативни райони с административните ръководители на съдилища и прокуратури, включително и с участието на разследващи полицаи и представители на адвокатурата, на които да се обсъждат делата на производство с висок обществен интерес и тяхното състояние в съответния апелативен район.
- 1.5 Списъците с делата от особен обществен интерес да се актуализират периодично, като се отбелязват приключилите с присъда дела и се добавят нови. И по трите списъка, по които се отчитат тези дела във ВСС, да се отбелязват, следят и анализират броя на заседанията и причините, довели до отлагането на всяко едно конкретно дело.
- 1.6 Непрекъснато да се полагат усилия и да се набелязват необходимите мерки наказателното правораздаване без изключения да удовлетворява европейските стандарти и изисквания за "разумен срок" - особено по

отношение на дела за престъпления с висока обществена опасност и значим обществен интерес

- 1.7 Административните ръководители по апелативни райони да осъществяват непосредствено наблюдение и контрол върху делата с особен обществен интерес посредством проверки по хода на конкретни дела, периодично изискване на статистическите справки и аналитични доклади от ръководителите на окръжно и районно ниво относно специфичните за конкретните звена фактори, затормозяващи бързината на наказателния процес. Да уведомяват ежемесечно ВСС за промените във всяко едно от наказателните производства, касаещи тези дела, с което се ангажира пряко и отговорността на административните ръководители по отношение контрола, наблюдението и ускоряването на движението на тези дела.
- 1.8 Изводите, направени в изнесените от ръководителите на апелативните съдилища и прокуратури доклади, както и от проведените дискусии по обсъжданите въпроси, да бъдат обобщавани и анализирани от КИМОРДООИ, след което предоставяни на вниманието на ВСС. Същите да бъдат публикувани на сайта му, за да бъдат запознати с тях и органите на съдебната власт, които да ги имат предвид в своята дейност.
- 1.9 Проверяващите инспектори от ИВСС да изготвят препоръки до административните ръководители на проверяваните органи на съдебната власт за подобряване организацията на работата.
- 1.10 В изпълнение на протоколно решение № 39/08.10.2008 г. на ВСС съдилищата да изпращат на ИВСС на всеки три месеца справка за движението на делата от особен обществен интерес.
- 1.11 Да се използва от органите на съдебната власт предоставения нормативно гарантиран достъп до Националната база данни “Население”, с цел ускоряване бързината на наказателното правосъдие по тези дела.
- 1.12 Да се използва от органите на досъдебното производство създадения през 2010 г. със заповед на Главния прокурор достъп до базата данни на бюрата за съдимост, с цел подобряване и усъвършенстване работата по отделните дела и преписки.
- 1.13 Да бъдат сформирани специализирани екипи за разследване на делата от особен обществен интерес във всички окръжни прокуратури./до евентуалното приемане на Закон за специализирани съдилища и прокуратури/
- 1.14 Да бъдат сформирани специализирани състави за разглеждане и решаване на делата от особен обществен интерес във всички окръжни съдилища/до евентуалното приемане на Закон за специализирани съдилища и прокуратури/.
- 1.15 В сформираните специализирани екипи за разглеждане и решаване на делата от особен обществен интерес да се включват съдии, прокурори и разследващи органи с доказани професионални качества и практически опит.

- 1.16 Административните ръководители на съдилищата и прокуратурите да отчетат натовареността на магистратите, които разглеждат и решават дела от особен обществен интерес. При разпределение на делата на случаен принцип за тези магистрати да се определя по-малък процент от общия доклад на съответната прокуратура.
- 1.17 Копия от докладите да се изпращат на КИМОРДООИ при ВСС за анализ и по-добро информационно обслужване на органите на съдебната власт.
- 1.18 Делата от особен обществен интерес да са непрекъснато на специален отчет и от административните ръководители да се отделя особено внимание на тяхното бързо, срочно и качествено разглеждане и решаване.
- 1.19 Да се усъвършенстват и използват възможностите на информационните деловодни системи, функциониращи в отделните съдилища, за срочността на разглеждане и решаване на делата и причините за тяхното отлагане.
- 1.20 Да се внедряват нови информационни и деловодни системи с цел подобряване работата на отделните органи на съдебната власт, създаването на качествено, прозрачно и ефективно правосъдие и облекчаване достъпа на гражданите до него.
- 1.21 Да се използват възможностите на Унифицирана информационна система на Прокуратурата, за да се следи деловодното движение на преписките и делата, като по този начин се осигурява бърз и качествен контрол върху срочността и ефективността на работата на отделните звена.

2. ОТНОСНО ВРЪЩАНЕТО НА ДЕЛАТА ОТ СЪДА НА ПРОКУРОРА ЗА ДОПЪЛНИТЕЛНО РАЗСЛЕДВАНЕ:

- 2.1 Административните ръководители на окръжните съдилища и прокуратури най-малко веднъж на тримесечие да организират работни срещи с участието на съдиите, прокурорите, следователите и главните разследващи полицаи от съответния съдебен окръг за обсъждане на организационни мерки за бързо и качествено приключване на делата.
- 2.2 Административните ръководители на окръжните съдилища и прокуратури да изготвят и предлагат за обсъждане на работните срещи писмени доклади, в които да анализират и обобщават причините за връщане на делата за доразследване, причините за забавеното движение на делата в досъдебна и съдебна фаза, както и актуални въпроси по прилагането на закона и съдебната практика. При провеждане на работните срещи да се изготвят протоколи, в които да се отразяват мненията, бележките, възраженията и предложенията по писмените доклади, направени от участниците в обсъждането. Тази мярка ще доведе до подобряване практиката на различните органи на съдебната власт по събирането, проверката и оценката на доказателствата, до уеднаквяване приложението на закона и до еднаквото прилагане на различните тълкувателни решения. По този начин ще бъдат преодолен и

различията в проучването, обсъждането, анализа и преценката на значението и съдържанието на различните актове на правораздавателните органи и на протоколите от извършените от тях процесуално-следствени действия.

- 2.3 В докладите по т. 2 причините за връщане на делата за доразследване да се конкретизират по вид и по орган на съдебната власт, като се посочват поименно и длъжностните лица, които са ги допуснали.
- 2.4 На работните срещи административните ръководители на окръжните съдилища и прокуратури да предлагат за обсъждане и приемане на дългосрочни мерки за преодоляване на причините за връщане на делата за доразследване, както и мерки за цялостно подобряване на наказателната дейност на органите на съдебната власт за съответния съдебен район.
- 2.5 Административните ръководители на окръжните съдилища и прокуратури да предлагат за обсъждане и приемане на правила за последващ контрол, както и форми за периодично отчитане изпълнението и ефективността на приетите по реда на т.4 мерки.
- 2.6 Административните ръководители на апелативните съдилища и прокуратури да упражняват постоянен контрол върху организирането и изпълнението на дългосрочните мерки за подобряване бързината и качеството на досъдебното и съдебното производство в съответния апелативен район.
- 2.7 Копия от докладите по т. 2, протоколите за проведените работни срещи, приетите решения, правилата за контрол и отчитане, да се изпращат на КИМОРДООИ при ВСС.

3. ОТНОСНО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО МЕЖДУ ПРОКУРАТУРТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ /ПРБ/ И МВР ПРИ РАЗСЛЕДВАНЕ НА ДВЕ И ПОВЕЧЕ ДОСЪДЕБНИ ПРОИЗВОДСТВА, ОБРАЗУВАНИ И ВОДЕНИ СРЕЩУ ЕДНО И СЪЩО ЛИЦЕ:

- 3.1 ПРБ и МВР следва да осъществяват взаимодействие помежду си, когато се касае за разследване по две и повече производства, образувани и водени срещу едно и също лице в съответствие със законоустановените им функции и при спазване разпоредбите на НПК и подзаконовите нормативни актове, регламентиращи тази дейност.
- 3.2 Общото ръководство на това взаимодействие следва да се упражнява от Главния прокурор на РБ и от Министъра на вътрешните работи.
- 3.3 Целта на взаимодействието между ПРБ и МВР при разследване на две и повече досъдебни производства, образувани и водени срещу едно и също лице, е:
 - подобряване на ефективността на правозащитните функции на двете ведомства;
 - приоритетно и по-бързо разследване на тези досъдебни производства и приключването им в най-кратък срок;

- недопускане натрупването на неприключили досъдебни производства срещу лица, срещу които се водят две или повече такива.
- 3.4** Две или повече досъдебни производства, образувани и водени срещу едно лице, следва да включват делата, по всяко от които разследването не е приключено, образувано е срещу лицето или същото лице е привлечено като обвиняем.
- 3.5** Структурните звена на ПРБ и МВР, като използват възможностите на унифицираната информационна система на прокуратурата, централизираната информационна система на следствените служби и съответните информационни масиви на МВР, следва перманентно да установяват лицата, срещу които са образувани и се водят по две и повече досъдебни производства. Обобщените данни за съответния съдебен район да се изпращат на съответните териториални прокуратури за проверка актуалността на данните.
- 3.6** Структурните звена на прокуратурата и МВР следва да имат достъп и да използват единния електронен регистър на лица с неприключени наказателни производства.
- 3.7** Разследващите органи по досъдебните производства, образувани и водени срещу едно лице, писмено предлагат на наблюдаващите прокурори, при наличие на предпоставките на чл. 217 НПК, а последните вземат решение и обединяват производствата, след което е необходимо да се направят съответните корекции в масива от данни.
- 3.8** В съответните териториални прокуратури следва да се въвеждат специални дневници за тези досъдебни производства, в които да се отразява тяхното актуално движение и състояние. Когато някое от досъдебните производства приключи и срещу лицето остане само едно такова, партидата му в дневника следва да бъде закрыта.
- 3.9** Апелативните прокурори следва да отразяват данните за разследванията по две и повече досъдебни производства, образувани и водени срещу едно и също лице, в обобщена информация за разследванията в ръководените от тях съдебни райони, която предоставят всяко тримесечие на Главния прокурор.
- 3.10** Административните ръководители на окръжни прокуратури следва да организират работни срещи с участието на съдии, прокурори, следователи и разследващи полицаи с цел подобряване работата на делата от особен обществен интерес, да предлагат на обсъждане актуални въпроси и да предлагат мерки, във връзка с разследването на две и повече досъдебни производства, образувани и водени срещу едно и също лице.
- 3.11** Свързаните с тези досъдебни производства въпроси следва да се поставят на обсъждане и на общи съвещания на прокурорите от прокуратурите в окръжния район с участие на прокурор от съответната апелативна прокуратура за отчитане дейността за шестмесечието и годината.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- 3.12 Административните ръководители на прокуратурите, в изпълнение на правомощията си, могат, преценявайки обществената значимост, да вземат на специален надзор делата, водени срещу едно и също лице.
- 3.13 Когато досъдебните поризводства, водени срещу едно и също лице, са възложени на различни разследващи органи, следва да се изисква съдействие при условията на чл. 218 НПК.
- 3.14 За разследване на две и повече дела, образувани и водени срещу едно и също лице, следва да важат правилата за разследване, регламентирани в НПК, както и в другите подзаконовни нормативни актове.

4. ОТНОСНО ОРГАНИЗАЦИЯТА И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО МЕЖДУ ПРБ И НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЯ ЗА ПРИХОДИТЕ /НАП/:

- 4.1 Целта на едно такова взаимодействие е да се осигури точно и еднакво приложение на законите и да се ограничи възможността за тяхното нарушаване, да се формира нетърпимост към закононарушителите и извършителите на престъпления против финансовата и данъчна система и да се подобри ефективността на правозащитните функции на двете ведомства.
- 4.2 Сътрудничеството и взаимодействието между ПРБ и НАП следва да се осъществява чрез:
 - Създаване на координационни центрове за борба срещу данъчните и осигурителните измами;
 - Извършване на съвместни проверки при данни за престъпления от общ характер;
 - Инициране на законодателни промени, отнасящи се до санкционирането и ограничаването на данъчни и осигурителни измами;
 - Предприемане на действия за борба с корупцията;
 - Обмен на информация за хода на образуваните наказателни производства, свързани с данъчни престъпления;
 - Оказване на експертна и методическа помощ;
 - Провеждане на съвместни обучения и други квалификационни мероприятия в областта на противодействието на данъчните и осигурителните измами, както и в областта на борбата срещу корупцията
- 4.3 Форми на сътрудничество и взаимодействие:
 - a/ Органите по приходите уведомяват прокуратурата на регионално ниво за установените в хода на данъчното производство данни за извършени престъпни деяния, освен по Глава VII от НПК, още и за деяния, свързани с:
 - Документи престъпления – чл. 308 – чл. 319 нк;
 - Престъпления срещу стопанството – чл. 219 – чл. 220 нк;
 - Престъпления против собствеността – чл. 201 – чл. 203 нк;

- Престъпления против правосъдието – чл. 291 – чл. 293а нк;
 - Престъпления против кредиторите – чл. 227б – чл. 227д нк;
 - Други престъпления, констатирани в хода на данъчното производство;
- б/ При изпращане на уведомленията органите по приходите прилагат:
- Извлечение от регистрите при администрацията за конкретните задължени лица;
 - Справки – декларации по ЗДДС за съответните данъчни периоди и ревизионни актове за извършените ревизии на задължените лица;
 - Справка за придобитото и налично имущество от задължени лица към последните два данъчни периода по данни, налични при администрацията.
- 4.4** Прокуратурата възлага проверки въз основа на изпратените от органите по приходите уведомления, като копие от възлагателния акт по преценка на прокурора се изпраща за сведение до органа по приходите, подал уведомлението.
- 4.5** Прокуратурата адресира актовете си за възлагане на проверка или ревизия до съответната областна дирекция на полицията и/или териториална дирекция на НАП, съобразно адреса на физическите лица или седалището на юридическите такива.
- 4.6** Органите по приходите организират и изпълняват възложените им ревизии и проверки в указания срок.
- 4.7** В случаите, когато органите на прокуратурата образуват наказателно производство, делата се вземат на специален отчет, като се уведомява съответния орган по приходите за евентуално спиране на административното производство в съответствие с разпоредбите на ДОПК.
- 4.8** В случаите, когато органите на прокуратурата откажат да образуват или прекратят образувано наказателно производство, уведомяват съответния орган по приходите за възобновяване на административното производство.
- 4.9** Обмен на информация:
- Централното управление на НАП предоставя на всеки шест месеца на ВКП обобщена информация за броя, видовете, механизмите, териториалното групиране и размера на случаите на данъчни и осигурителни измами, както и за тенденции в тази област;
 - Териториалните дирекции на НАП уведомяват на всеки три месеца съответните окръжни прокуратури за обжалваните административни актове пред съдилищата;
 - ВКП информира ЦУ на НАП на всеки шест месеца за броя образувани и приключени досъдебни производства по постъпилите уведомления от органите по приходите.

5. ОТНОСНО ОРГАНИЗАЦИЯТА И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО МЕЖДУ ПРБ, АГЕНЦИЯТА ЗА ФИНАНСОВО РАЗУЗНАВАНЕ /АФР/ И МИНИСТЕРСТВОТО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ /МВР/:

- 5.1** ПРБ, АФР И МВР следва да осъществяват взаимодействие помежду си в съответствие със закона с цел противодействие на изпирането на пари и финансирането на терористична дейност.
- 5.2** Общото ръководство на взаимодействието и контролът по него се упражняват от Главния прокурор, Директора на АФР и Министъра на вътрешните работи.
- 5.3** Оперативната координация на взаимодействието се осъществява съответно от прокурор от Върховната касационна прокуратура, от служител на ръководна позиция от АФР, определен от нейния директор, и служител на ръководна позиция от НС “БОП”-МВР, определен от Министъра на вътрешните работи.
- 5.4** ПРБ, АФР и МВР могат в процеса на оперативното си взаимодействие свободно да обменят информация, свързана с осъществяваните от тях законоустановени функции.
- 5.5** АФР си взаимодейства с ПРБ и МВР като:
- разкрива на НС “БОП”-МВР информация, за която има съмнение, че касае изпиране на пари, като уведомява Върховната касационна прокуратура с копие от писмото, съдържащо информацията, подлежаща на разкриване.
 - при констатирани от АФР данни за нарушения или неизпълнения от длъжностно лице на разпоредбите на Закона за мерките срещу изпирането на пари, изпраща материалите по компетентност на НС “БОП”- МВР, като уведомява ВКП с копие от писмото.
 - уведомява ВКП при получаване на информация за съмнителна операция или сделка и установяване на достатъчно данни, подкрепящи съмнението за това.
 - събира при условията и реда на Закона за мерките срещу изпирането на пари и предоставя на съответните органи на ПРБ и МВР допълнителна информация по образуванети преписки и дела.
 - предоставя на съответните органи на ПРБ и МВР при поискване налични данни за физически и юридически лица, свързани с възникнали съмнения за съмнителни операции или сделки.
 - обменя информация със съответните международни органи и с органи на други държави въз основа на международни договори или при условията на взаимност при постъпило искане от съответните органи на ПРБ и МВР по образувани преписки или дела.
 - привлича като експерти представители на ПРБ и МВР за извършване на проверки, участие в работни групи и други дейности, съгласно чл. 10 от Закона за мерките срещу изпирането на пари.

- получава необходимата информация от НС”БОП”- МВР и ПРБ за работата по образуваните преписки и дела
- уведомява ВКП незабавно по телефона или в писмен вид за спирането на операции или сделки при условията на чл. 12, ал. 1 от Закона за мерките срещу изпирането на пари.
- предоставя информация в писмен вид и прави предложения на компетентната териториална прокуратура с копие до ВКП за налагане на превантивни мерки или искания пред съответните съдилища за налагане на заповест или възбрана по чл. 12, ал. 3 от Закона за мерките срещу изпирането на пари.
- подпомага информационно и методически органите на ПРБ при налагането на превантивни мерки или при искания пред съответните съдилища за налагане на заповест или възбрана по чл. 12, ал. 3 от Закона за мерките срещу изпирането на пари.
- уведомява ВКП при установяване на данни за използване на документи с невярно съдържание, доказващи произход на средствата или при установяване на данни за други престъпления по смисъла на НК.
- уведомява МВР при установяване на данни за извършени сделки и операции със средства, имащи неустановен или недоказан произход.

5.6 МВР взаимодейства с ПРБ и АФР като:

- извършва в тридесетдневен срок от получаване на съответната информация от АФР проверка по получените данни, след което изпраща материалите по преписката със съответно становище на компетентната прокуратура и уведомява ВКП за това.
- изпраща подробна писмена справка на ВКП в случаите на постъпила информация за съмнение относно съмнителни операции или сделки.
- в случай на фактическа и правна сложност предоставя на ПРБ етапни справки за движението на образуваните преписки при поискване.
- извършва възложени от ПРБ допълнителни проверки по образуваните преписки.
- в случаите на фактическа и правна сложност може да поиска извършването на съвместни проверки от служители на МВР и АФР под прякото ръководство на прокурор от съответната компетентна прокуратура.

5.7 ПРБ взаимодейства с МВР и АФР като:

- поддържа база данни за образуваните преписки и дела, внесените обвинителни актове и постановените присъди.
- предоставя информация на АФР и МВР при поискване по образуваните преписки и дела.

5.8 Ръководителят на ВКП, директорът на АФР и директорът на НС “БОП”-МВР организират съвместни курсове, срещи и семинари за обучение и

повишаване квалификацията на служителите от тези институции в сферата на противодействието срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма.

6. ОТНОСНО ОРГАНИЗАЦИЯТА И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО МЕЖДУ ОРГАНИТЕ ЗА УСТАНОВЯВАНЕ НА ИМУЩЕСТВО, ПРИДОБИТО ОТ ПРЕСТЪПНА ДЕЙНОСТ, ОРГАНИТЕ НА МВР, ОРГАНИТЕ НА МФ, ПРОКУРАТУРАТА И РАЗСЛЕДВАЩИТЕ ОРГАНИ.

- 6.1** Органите за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност, органите на МВР, органите на МФ, прокуратурата и разследващите органи следва да осъществяват взаимодействието помежду си по прилагането на Закона за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност / ЗОПДИППД/, при запазване на тяхната независимост и функции, определени съгласно действащото законодателство и при спазване на процесуалните и материалноправните норми.
- 6.2** Общото ръководство и контрол на взаимодействието между тези органи се осъществява от Председателя на Комисията за установяване на имуществото, придобито от престъпна дейност /КУИППД/, Министъра на вътрешните работи, Министъра на финансите и Главния прокурор в съответствие с действащото законодателство.
- 6.3** Взаимодействието между тези органи се организира от длъжностни лица - служители за контакт, определени със съответна заповед от ръководителите на съответните ведомства.
- 6.4** Служителите за контакт при КУИППД, прокуратурата, разследващите органи, НСП, НАП, АМ и АФР:
 - подпогат ръководствата на съответните органи при изпълнение на функциите им, свързани с взаимодействието помежду им
 - подпомагат общата координация и организация на взаимодействието между органите
 - осигуряват оперативно взаимодействие по конкретни проверки за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност.
- 6.5** Начините на взаимодействие между отделните органи са:
 - чрез обмен на информация и оказване на съдействие с цел установяване на имуществото на лицата, придобито пряко или косвено от престъпна дейност, неговото обезпечаване и отнемане в полза на държавата.
 - органите на досъдебното производство в рамките на всяко такова производство водят отделни административни преписки с цел самостоятелна кореспонденция с органите на КУИППД
 - при необходимост се създават съвместни екипи за съдействие между горепосочените органи, осъществяващи взаимодействие помежду си, съобразно техните правомощия по закон.

7. ОТНОСНО СЪТРУДНИЧЕСТВО И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ ПРБ И СМЕТНАТА ПАЛАТА /СП/ НА РБ

- 7.1** ПРБ и СПРБ следва да си сътрудничат и взаимодействат при:
- наличие на данни за преспяления, констатирани при одитната дейност на СП;
 - констатирани противоконституционни и незаконосъобразни нормативни актове при одитната дейност на СП;
 - констатирани незаконосъобразни действия на разпоредители с бюджетни кредити и други публични средства при одитната дейност на СП;
 - при възпрепятстване на проверка по чл. 38, ал. 4 от ЗСП;
 - обмен на информация за рискови области и сфери за корупция, провеждане на работни срещи, семинари, консултации и други форми на сътрудничество.
- 7.2** Общото ръководство и организацията на сътрудничеството и взаимодействието между тези органи се осъществява от Главния прокурор и Председателя на СП.
- 7.3** Оперативното ръководство и организацията на сътрудничеството и взаимодействието между тези органи се осъществява от упълномощени от ръководителите на двете ведомства лица за контакти.
- 7.4** Конкретните форми на сътрудничество и взаимодействие се определят от Главния прокурор и Председателя на СП чрез изпращане на материалите от извършения одит или одитния доклад, при който са констатирани данни за извършени престъпления, на ПРБ.
- 7.5** Към материалите, изпращани на ПРБ, се прилагат копия от отидните доказателства, подкрепящи констатациите за наличие на данни за престъпление.
- 7.6** Преценката за достатъчност на данните за наличие на престъпление, неговият извършител и правната му квалификация се извършва от органите на прокуратурата.
- 7.7** СПРБ уведомява ПРБ за имената на одиторите, извършили съответния одит, за евентуално взаимодействие в хода на прокурорските проверки.
- 7.8** Органите на прокуратурата, на които са възложени по компетентност проверките по изпратените материали, уведомяват периодично СПРБ за предприетите действия и получените резултати.
- 7.9** Органите между които се осъществява координацията и взаимодействието организират съвместни курсове, срещи и семинари за обучение и повишаване квалификацията на служителите от тези институции.

8. ОТНОСНО СЪТРУДНИЧЕСТВО И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ ПРБ И БНБ

8.1 ПРБ и БНБ си сътрудничат и взаимодействат при:

- наличие на данни за престъпления в банковата и финансовата сфера.
- организиране и провеждане на дейности по предотвратяване на извършването на престъпления.
- предприемане на действия, които могат да дадат отражение върху стабилността на отделна банка или на банковата система.
- провеждане на срещи, семинари, консултации и други форми на сътрудничество.
- дейности, свързани със задържането, съхраняването и извършването на експертна оценка на български и чуждестранни банкноти и монети, които пораждат съмнение, че са неистински или преправени.

8.2 Общо ръководство и организацията на сътрудничеството и взаимодействието между тези органи се осъществява от Управителя на БНБ и Главния прокурор.

8.3 Оперативното ръководство и организацията на сътрудничеството и взаимодействието между тези органи се осъществява от съответния подуправител на БНБ и заместник-главен прокурор, при спазване принципа за компетентност.

8.4 Сътрудничеството и взаимодействието между ПРБ и БНБ при наличието на данни за престъпление се осъществяват като:

- БНБ изпраща на ПРБ сигнали за установени данни за престъпление в банковата и финансовата сфера.
- ПРБ уведомява БНБ за предприетите мерки по сигналите.
- по искане на ПРБ, определени от съответния компетентен подуправител служители на БНБ дават консултации и участват в обсъждания с наблюдаващия прокурор по въпроси от своята компетентност във връзка с наказателни производства за престъпления в банковата и финансовата сфера.
- по искане на ПРБ при разследване на тежки умишлени престъпления в неотложни случаи БНБ съдейства за бързо получаване на информация от търговските банки относно наличието и номерата на банкови сметки или наети сейфове от заподозрени лица и свързаните с тях юридически лица.
- ПРБ изпраща на БНБ екземпляри от исканията, отправени до банките на основание чл. 62, ал. 10 от Закона за кредитните институции, за предоставяне на сведения, представляващи банкова тайна.

8.5 При установяване на действия, които застрашават стабилността на отделна банка или на банкова система, ПРБ уведомява БНБ за:

- образувателните срещу действащи членове на управителен съвет или надзорен съвет на банка наказателни производства за умишлени престъпления от общ характер.
 - изготвени искания по реда на чл. 69 от НПК за отстраняване от длъжност на въпросните лица, други актове на ПРБ, които могат да преустановят или да затруднят управлението или дейността на регистрирана в страната банка или на клон на чуждестранна банка.
- 8.6** При организиране и провеждане на дейности по предотвратяване на извършването на престъпления, сътрудничеството и взаимодействието между БНБ и ПРБ се извършва, като страните в рамките на своята компетентност координират действията си по отношение на търговските банки в страна за подобряване на организацията и дейността им, с цел недопускане извършването на престъпления в банковата сфера. По искане на ПРБ, БНБ уведомява търговските банки за съществуваща опасност определено лице да извърши престъпления, които биха причинили вреди на търговски банки или финансови къщи.
- 8.7** Сътрудничеството и взаимодействието между БНБ и ПРБ се осъществява и чрез съвместно участие в работни групи, срещи и семинари, от значение за повишаване квалификацията, подобряване на нормативната база и усъвършенстване на практиката в областите, в които двете страни осъществяват своите функции и задачи.
- 8.8** При осъществяване на дейностите, свързани със задържането, съхраняването и извършването на експертна оценка на български и чуждестранни банкноти и монети, които пораждат съмнение, че са неистински или преправени, БНБ и ПРБ осъществяват сътрудничеството и взаимодействието помежду си като:
- ПРБ изпраща на БНБ, отдел “Национален център за анализ”, всички задържани неистински или преправени банкноти и монети за извършване на експертна оценка.
 - БНБ извършва съответните експертни оценки и уведомява ПРБ за съответните резултати от тях.
 - БНБ съхранява всички задържани неистински или преправени банкноти и монети по начин, който да не пречи същите да бъдат използвани като доказателство при образувано наказателно производство.
- 8.9** Изборът на лицата, компетентни да извършат експертна оценка на банкноти и монети, се извършва съгласно списък на служителите на БНБ, изпратен от Управителя на БНБ и от ПРБ.
- 8.10** Получаването и предоставянето на задържаните и съхранявани неистински и преправени банкноти и монети, както и на тези, които пораждат съмнение, че са неистински или преправени, се извършва от страните с придружително писмо или протокол, удостоверяващ получаването или предоставянето на банкнотите или монетите.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Принципите на взаимодействие в и между органите на съдебната власт доказват непрекъснато своя ефект във времето при осъществяване на тяхната дейност. Все по-голямо внимание обаче следва да се обръща и все по-целенасочено следва да се работи за координиране дейността на тези органи с дейността на другите държавни институции. Тази форма на взаимодействие все повече и все по-често се налага от практиката и от реалния живот. Видно е, че без такава координация на държавните органи борбата с организираната престъпност и корупцията няма да има необходимото качество и ефективност, няма необходимия превантивен ефект. Само с използването на ефективни и съвременни механизми на противодействие на тази престъпност биха могли да се постигнат реални резултати, които да доведат до подобряване качеството на разследване, разглеждане и решаване на делата от особен обществен интерес. Това противодействие на органите на съдебната власт, координирано и съчетано с дейността на другите държавни органи, е необходимо обаче да става при създаване и съблюдаване на максимални гаранции за спазване личните права и основните свободи на гражданите, който принцип непрекъснато се доказва и усъвършенства.